

DUINEN TERSCHELLING

Effectenstudie jacht, beheer en schadebestrijding binnen Natura2000

VERANTWOORDING

Opdrachtgever: Wildbeheereenheid Terschelling
Contactpersoon: Dhr. J. Bakker
Adres: Noordmidslandweg 49
8891 JG Terschelling
Tel: +31-6-12850777
E-mail: Info@WBE-Terschelling.nl

Uitvoering: Adviesbureau E.C.O. Logisch
Adres: Waaier 64
2451 VW Leimuiden
E-mail: algemeen@eco-logisch.com

Auteur: ing. J. Koorevaar
Kwaliteitscontrole: ing. C.J.M. Groeneveld

Projectcode: WTFB1801
Status: Eindconcept
Datum: 14-11-2018

Adviesbureau E.C.O. Logisch werkt volgens de kwaliteitsnormen van het Netwerk Groene Bureaus. Dit netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. De deskundigen werkende bij Adviesbureau E.C.O. Logisch voldoen hierdoor aan de volgens het Ministerie van Economische Zaken gestelde eisen.

Adviesbureau E.C.O Logisch is aangesloten op de Nationale Databank Flora en Fauna en heeft daarmee toegang tot de meest volledige natuurgegevens in Nederland.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding.....	5
1.1	Aanleiding en doel	5
1.2	Wettelijk kader	5
1.2.1	Gebiedsbescherming: algemeen en jacht in het bijzonder	5
1.2.2	Soortenbescherming: Faunabeheerplan Friesland	6
1.2.3	Natura 2000: aanwijzingsbesluit en beheerplan Duinen Terschelling.....	6
1.3	Onderzoeksmethode en leeswijzer	6
2	Duinen Terschelling	8
2.1	Algemeen.....	8
2.2	Kwalificerende natuurwaarden Duinen Terschelling	8
2.2.1	Habitatrichtlijn; habitattypen.....	8
2.2.2	Habitatrichtlijn; soorten	11
2.2.3	Vogelrichtlijn; broedvogels.....	12
2.3	Instandhoudingdoelen broedvogels Duinen Terschelling.....	14
2.3.1	Dodaars	14
2.3.2	Bruine kiekendief	15
2.3.3	Blauwe kiekendief.....	16
2.3.4	Bontbekplevier.....	17
2.3.5	Strandplevier	18
2.3.6	Dwergstern	19
2.3.7	Velduil.....	20
2.3.8	Paapje	21
2.3.9	Tapuit.....	21
2.3.10	Rietzanger	22
2.4	Kwalificerende natuurwaarden Waddenzee en Noordzeekust.....	23
3	Jacht, beheer en schadebestrijding.....	24
3.1	Bestaand faunabeheer.....	24
3.2	Faunabeheeractiviteiten.....	24
3.2.1	Voor de voet	24
3.2.2	Aanzit met hagelgeweer	24
3.2.3	Bersen	25
3.2.4	Aanzit kogelgeweer	25
3.2.5	Fretteren.....	25
3.2.6	Gebruik Kogelgeweer mobiel nacht.....	25
3.2.7	Beheer verwilde kat met spoorsneeuw.....	26
3.2.8	Calamiteitenafschot	26
3.2.9	Nestbehandeling ganzen	26
3.2.10	Gebruik vangkool.....	26
3.2.11	Valkerij.....	26
3.2.12	Tellingen	26
3.2.13	Rijden op het strand	26
3.2.14	Aanleg en onderhoud wildakkers.....	27
3.2.15	Kleiduiven en inschieten kogelgeweer	27
3.3	Periode uitvoering handelingen.....	27
4	Effecten	28
4.1	Effectenindicator	29
4.2	Verontreiniging.....	29
4.3	Verandering in populatiedynamiek.....	29
4.4	Verandering in soortensamenstelling	29
4.5	Verstoring door geluid / optische verstoring	30

4.5.1	Algemeen	30
4.5.2	Broedvogels.....	31
4.5.3	Dodaars, blauwe kiekendief en velduil	31
4.5.4	Jacht wilde eend, haas, houtduif en fazant.....	31
4.5.5	Valkerij.....	32
5	Conclusie	33
6	Aanbevelingen.....	33
7	Literatuur.....	34

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

Het konijn heeft een bijzondere plek op het eiland Terschelling. Sinds de introductie van de soort op het eiland in de 13de eeuw, heeft het konijn bijgedragen aan de ontwikkeling en vorming van het duinlandschap. Dit geldt in het bijzonder voor de jacht op het konijn, dat sinds mensenheugenis op Terschelling heeft plaatsgevonden. Niet alleen met het geweer en fretten, maar ook met honden werd op konijnen gejaagd. Hierbij is altijd rekening gehouden met de toekomst van het konijn op Terschelling en is de populatie niet meer bejaagd, dan dat deze kon dragen. In jaren met een lagere konijnenstand, bijvoorbeeld als gevolg van myxomatose of VHD werd de soort minder intensief bejaagd dan in jaren met een goede stand. (Lautenbach, 2001)

WBE Terschelling dient volgens de Wet natuurbescherming en de hieruit voortvloeiende Provinciale Verordening Friesland een aaneengesloten werkoppervlak van minimaal 5000 ha te hebben om effectief faunabeheer uit te kunnen voeren. Hiertoe dient de wildebeheereenheid jachthuurovereenkomsten af te sluiten met onder andere particulieren en terreinbeherende organisaties als Staatsbosbeheer.

Onder de Wet natuurbescherming is jacht, beheer en schadebestrijding in Natura 2000-gebieden toegestaan, mits deze activiteiten geen significant negatieve gevolgen hebben op de instandhoudingsdoelen, zoals vastgesteld in het aanwijzingsbesluit van het betreffende Natura 2000-gebied.

Wildbeheereenheid Terschelling heeft derhalve Adviesbureau E.C.O. Logisch gevraagd inzichtelijk te maken wat de effecten van jacht, beheer en schadebestrijding zijn op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Duinen van Terschelling. Wildbeheereenheid Terschelling wil hier het jachtrecht huren, zodat conform het vigerende faunabeheerplan van Provincie Friesland uitvoering gegeven kan worden aan jacht, beheer en schadebestrijding op de gronden van Staatsbosbeheer. Daarnaast is het doel inzichtelijk te maken of specifiek beheer bij waterkeringen door externe werking een negatief effect kan hebben op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Waddenzee.

1.2 WETTELIJK KADER

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking getreden. Deze wet vervangt de Natuurbeschermingswet 1998 (gebiedsbescherming), de Flora- en faunawet (soortenbescherming) en de Boswet (houtopstanden). De gebieds- en soortenbeschermingsregimes zijn geregeld in respectievelijk hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming.

1.2.1 GEBIEDSBESCHERMING: ALGEMEEN EN JACHT IN HET BIJZONDER

Onder de Natuurbeschermingswet 1998 was de jacht verboden in Natura 2000-gebieden, die op grond van de Europese Vogelrichtlijn zijn aangewezen (artikel 46 lid 3 sub c Flora- en faunawet). De Wet natuurbescherming kent dit verbod niet meer. Het is echter verboden om zonder vergunning faunabeheer binnen het Natura 2000-gebied uit te voeren, wanneer dit de kwaliteit van de natuurlijke habitats (habitattypen) of de habitats van soorten (habitatsoorten) in het Natura 2000-gebied kan aantasten of wanneer dit een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen (artikel 2.7 lid 2 Wet natuurbescherming). Of er significant negatieve effecten zijn, dient uit een ecologisch onderzoek te blijken. Indien dat het geval is, is een vergunning verplicht. Ook dient onderzocht te worden of significant negatieve effecten voorkomen kunnen worden door aanpassing van de werkwijze (mitigerende maatregelen). Wanneer significante negatieve effecten niet door maatregelen vooraf kunnen worden voorkomen, zijn de activiteiten in beginsel niet toegestaan, tenzij voldaan wordt aan strikte eisen (de zgn. ADC toets).

Activiteiten kunnen worden vrijgesteld van vergunningplicht op grond van een beheerplan dat is vastgesteld voor het betreffende Natura 2000-gebied (artikel 2.9 lid 1 Wet natuurbescherming). De vrijgestelde activiteiten zijn ecologisch getoetst bij de totstandkoming van het beheerplan. Activiteiten kunnen tevens vrijgesteld zijn bij eerder verleende vergunningen waarbij de activiteiten niet wezenlijk zijn veranderd. Daarnaast geldt een wettelijke vrijstelling van de vergunningplicht voor andere handelingen die op 31 maart 2010 (of bij aanwijzing van het gebied als Natura 2000-gebied) bekend waren, of bekend hadden kunnen zijn, bij het bestuursorgaan dat bevoegd is voor de verlening van de vergunning en die handelingen sindsdien niet of nauwelijks zijn gewijzigd (zgn. bestaand gebruik: artikel 2.9 lid 2 Wet natuurbescherming).

1.2.2 SOORTENBESCHERMING: FAUNABEHEERPLAN FRIESLAND

Naast bovengenoemde vergunningplicht op grond van hoofdstuk 2 Wet natuurbescherming dient jacht, beheer en schadebestrijding te voldoen aan de eisen van de soortenbescherming, dat geregeld is in hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming. Jacht moet worden uitgevoerd conform een faunabeheerplan.

Ter uitvoering van deze verplichtingen is een aangepaste versie van het in oktober 2014 opgestelde Faunabeheerplan Fryslân 2014 – 2019 ter goedkeuring voorgelegd aan de Gedeputeerde Staten van Fryslân. Deze hebben het vigerende faunabeheerplan op 11 juli 2017 goedgekeurd.

In het Faunabeheerplan is opgenomen hoe het faunabeheer gedurende de planperiode wordt uitgevoerd. Jacht maakt deel uit van het beheerplan, omdat het de belangrijkste wijze van bestrijding van schade door de jachtsoorten vormt. De wet verplicht de jachthouder schade door wild uit zijn jachtveld te voorkomen indien en voor zover dit mogelijk is door uitoefening van de jacht. Het verlagen van de stand rond schadegevoelige locaties tijdens de geopende jachtperiode is de basis van de schadebestrijding.

Het toetsen aan de verbodsbepalingen in het kader van soortenbescherming zoals opgenomen in de Wet natuurbescherming in artikel 3.1 (vogels), artikel 3.5 (habitatrichtlijnsoorten) en artikel 3.10 (landelijk beschermde soorten) maakt geen onderdeel uit van deze effectenstudie. Voor de landelijke en de provinciale vrijstellingen, ontheffingen en opdrachten ten aanzien van jacht en schadebestrijding is dit getoetst voor de soorten waar jacht, beheer en schadebestrijding op van toepassing is. De lokale situatie en de hierin voorkomende beschermde soorten zijn niet getoetst.

1.2.3 NATURA 2000: AANWIJZINGSBESLUIT EN BEHEERPLAN DUINEN TERSCHELLING

In 2009 is het gebied Duinen Terschelling definitief aangewezen als Natura 2000-gebied op grond van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn. Daarmee zijn ook de instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000-gebied vastgesteld. Die doelstellingen en de wijze waarop die doelstellingen behouden dan wel bereikt zullen worden, zijn uitgewerkt in een beheerplan voor het Natura 2000-gebied. Het vigerende beheerplan voor Natura 2000-gebied Duinen Terschelling heeft betrekking op de periode 2016 - 2021. Dit beheerplan bevat de meest actuele (ecologische) informatie waarvan in deze studie mede gebruik is gemaakt.

In paragraaf 4.2.5 (pag. 200 ev) van het beheerplan zijn het wildbeheer en de schadebestrijding, als één van de categorieën van huidig gebruik van het Natura 2000-gebied beoordeeld. Hierin is opgenomen welk beheer vrijgesteld is van vergunningplicht en onder welke voorwaarden. Uitgezonderd hiervan is de jacht, omdat tot 1 januari 2017 jacht niet was toegestaan in Natura 2000-gebieden, welke op grond van de Vogelrichtlijn zijn aangewezen.

In het beheerplan is het volgende over het faunabeheer opgenomen (pag. 219): 'De faunabeheeractiviteiten kunnen voor wat betreft de vogelsoorten voortgezet worden onder de bovengenoemde voorwaarden (afspraken tussen beheerder en WBE)'.

Deze effectenstudie strekt ter uitvoering van het bovenstaande. Daarin zijn derhalve naast de effecten van de jacht ook de effecten van schadebestrijding en het beheer meegenomen. De gebruikte methoden zijn voor alle vormen van faunabeheer hetzelfde. Er is geen verschil wanneer er een schot wordt gelost ten behoeve van jacht, beheer of schadebestrijding. Het is derhalve in het kader van deze effectenstudie niet goed mogelijk om faunabeheer in de wettelijke 3 categorieën van jacht, schadebestrijding en (overig) beheer te splitsen.

Activiteiten die getoetst zijn, betreffen handelingen die zijn toegestaan (of binnenkort naar verwachting zullen worden toegestaan) op grond van een vrijstelling (landelijk en provinciaal), een ontheffing of opdracht (voorheen: aanwijzing) in de zin van hoofdstuk 3 Wet natuurbescherming, handelingen die naar verwachting in de toekomst noodzakelijk zullen zijn en handelingen welke ten gunste van fauna worden uitgevoerd.

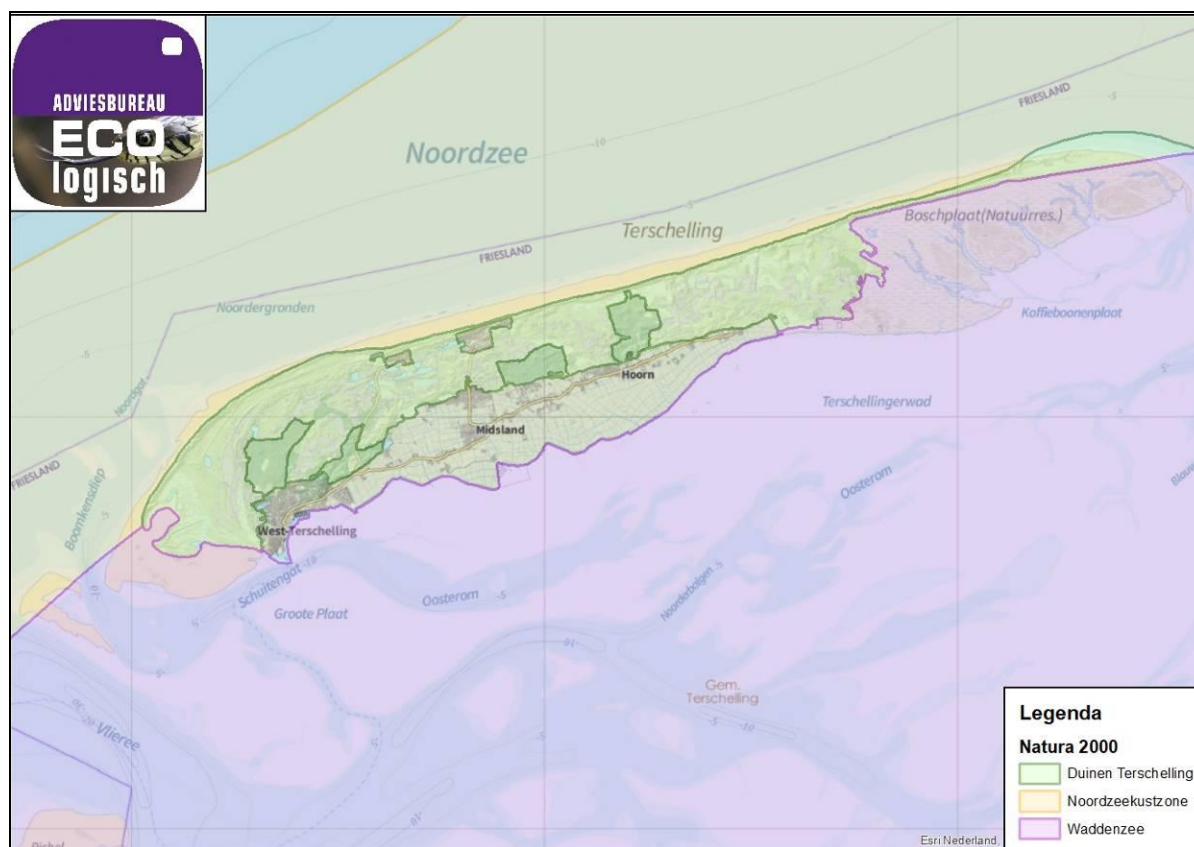
1.3 ONDERZOEKSMETHODE EN LEESWIJZER

Op basis van een bronnenonderzoek en een locatiebezoek is in hoofdstuk 2 een omschrijving gegeven van het Natura 2000-gebied "Duinen Terschelling", de hier voorkomende kwalificerende natuurwaarden en de instandhoudingsdoelen die voor het Natura 2000-gebied zijn vastgelegd in het Aanwijzingsbesluit en uitgewerkt in het beheerplan. Voor dit rapport is gebruik gemaakt van de (actuele) informatie in het hiervoor genoemde Beheerplan Duinen Terschelling 2016 – 2021.

Om inzichtelijk te maken welke vormen van faunabeheer gewenst zijn in het Natura 2000-gebied, is contact geweest met de lokale wildbeheereenheid, waarin de uitvoerders van het faunabeheer zijn verenigd. Hierbij is onderzocht welke vormen van jacht, beheer en schadebestrijding beoogd wordt. Daarnaast is de wildbeheereenheid gevraagd inzichtelijk te maken welke werkwijze bij jacht, beheer en schadebestrijding toegepast wordt. Dit is omschreven in hoofdstuk 3.

In hoofdstuk 4 worden de effecten van de in hoofdstuk 3 omschreven handelingen op het gebied van jacht, beheer en schadebestrijding op de instandhoudingsdoelen inzichtelijk gemaakt. In hoofdstuk 5 wordt de conclusie weergegeven van de effecten van faunabeheer op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling.

2 DUINEN TERSCHELLING

Abbeelding 1: Natura 2000-gebieden Terschelling

2.1 ALGEMEEN

Natura 2000-gebied Duinen Terschelling beslaat een groot deel van het Waddeneiland Terschelling in de provincie Friesland. Het Natura 2000-gebied is aangewezen als Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Abbeelding 1 geeft de ligging en begrenzing van het Natura 2000-gebied weer. In bijlage 1 is een fotografische impressie van het eiland weergegeven.

Het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling bestaat uit het duingebied dat op het eiland Terschelling aanwezig is. Dit bestaat uit het kenmerkende duinlandschap met verschillende vegetaties. Hierin zijn natte duinvalleien met duinmeertjes aanwezig, evenals jonge duinbossen. Verspreid door het gebied zijn fiets- en wandelpaden aanwezig. Het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling wordt omsloten door Natura 2000-gebied Waddenzee, Natura 2000-gebied Noordzeekustzone en de polders van Terschelling.

2.2 KWALIFICERENDE NATUURWAARDEN DUINEN TERSCHELLING

In het aanwijzingsbesluit Duinen Terschelling van 30 januari 2009 (DRZO/2008-004, Stcrt. 2009, 38) zijn de instandhoudingsdoelen omschreven. Middels een wijzigingsbesluit (PDN/2015-004) zijn hieraan aanpassingen gedaan. De kwalificerende natuurwaarden bestaan uit instandhoudingsdoelen in het kader van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn. Deze worden hier nader toegelicht.

2.2.1 HABITATRICHTLIJN; HABITATTYPEN

In tabel 1 is een overzicht opgenomen van de middels de Habitatrichtlijn aangewezen habitattypen en de bijbehorende doelstellingen welke van toepassing zijn op Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. Voor een overzicht van de verspreiding van de verschillende habitattypen op Terschelling wordt verwezen naar pagina 66, figuur 3.15 van het vigerende beheerplan Duinen Terschelling.

Tabel 1: Kwalificerende natuurwaarden Habitatrichtlijn; habitattypen (Bron: Aanwijzingsbesluit Duinen Terschelling)

H1310	Zilte pionierbegroeiingen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Zilte pionierbegroeiingen, <i>zeekraal</i> (subtype A) en <i>zevetmuur</i> (subtype B), zijn momenteel in goede kwaliteit aanwezig over voldoende oppervlakte op strandvlaktes, groene stranden en “washovers”.
H1320	Slijkgrasvelden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype dat voorkomt op een dynamische plek in de Cupido's Polder aan de noordzijde van De Boschplaat, kan door afslag bij hoogwater snel weer verdwijnen. Het is daarom niet mogelijk het voorkomen van het habitatype op die plek vast te leggen. Ook bestaat er geen zekerheid dat het elders in de Cupido's Polder weer direct zal ontstaan. Het bereiken van de doelstelling kan daarom worden beoordeeld in samenhang met het voorkomen van het habitatype op de nabijgelegen Boschplaat dat deel uitmaakt van het Natura 2000-gebied Waddenzee.
H1330	Schorren en zilte graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit schorren en zilte graslanden, <i>buitendijks</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype schorren en zilte graslanden, <i>buitendijks</i> (subtype A) is momenteel in goede kwaliteit aanwezig over voldoende oppervlakte op strandvlaktes, groene stranden en “washovers”.
H2110	Embryonale duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het Waddengebied is verreweg het belangrijkste gebied in ons land voor dit habitatype. Het habitatype embryonale duinen is momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig.
H2120	Witte duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het Waddengebied is het belangrijkste gebied in ons land voor dit habitatype. Het habitatype witte duinen is momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig. Behoud van de kwaliteit (verstuiwing) in de zeeoep is tevens van belang voor herstel van de kwaliteit van achtergelegen duingraslanden, kwelders en/of duinvalleien.
H2130	Grijze duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A). Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen, <i>kalkarm</i> (subtype B) en grijze duinen, <i>heischraal</i> (subtype C).
Toelichting	Het gebied levert een grote bijdrage aan het landelijk doel van het habitatype. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is in dit gebied een verbeteropgave geformuleerd voor grijze duinen, kalkarm (subtype B). Voor grijze duinen, <i>heischraal</i> (subtype C), waarvan ook een aanzienlijke oppervlakte aanwezig is, liggen de mogelijkheden van het gebied vooral in kwaliteitsverbetering. De grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A) zijn reeds in goede kwaliteit aanwezig.
H2140	Duinheide met kraaihei
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	De habitattypen duinheiden met kraaihei, <i>vochtig</i> (subtype A) en duinheiden met kraaihei, <i>droog</i> (subtype B) zijn over een zeer grote oppervlakte aanwezig. Het gebied levert een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor beide subtypen. Omdat de landelijke staat van instandhouding op het aspect kwaliteit matig ongunstig is, wordt in dit gebied verbetering van de kwaliteit nagestreefd.
H2150	Duinheide met struikhei
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Duinen Terschelling is samen met Duinen en Lage Land Texel het gebied met veruit het grootste voorkomen van dit habitatype in ons land. Het habitatype is hier in goede kwaliteit aanwezig. Omdat de landelijke staat van instandhouding gunstig is wordt behoud van oppervlakte en kwaliteit nagestreefd.

Tabel 1: Kwalificerende natuurwaarden Habitatrichtlijn; habitattypen (vervolg)

H2160	Duindoornstruwelen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype duindoornstruwelen is momenteel in goede kwaliteit over een kleine oppervlakte aanwezig. Uitbreiding van dit habitatype kan ten koste gaan van onder meer het habitatype grijze duinen (H2130). Omdat de landelijke staat van instandhouding gunstig is wordt behoud van oppervlakte en kwaliteit nagestreefd.
H2170	Kruipwilgstruwelen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van het habitatype vochtige duinvalleien (H2190) is toegestaan.
Toelichting	Het habitatype kruipwilgstruwelen is momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig, veelal in mozaïek met andere duinvalleibegroeiingen van het habitatype vochtige duinvalleien (H2190). Omdat de landelijke staat van instandhouding gunstig is wordt behoud van oppervlakte en kwaliteit nagestreefd. Dit gebied is momenteel het belangrijkste gebied voor dit habitatype.
H2180	Duinbossen
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit duinbossen, <i>droog</i> (subtype A) en duinbossen, <i>vochtig</i> (subtype B).
Toelichting	Voor de subtypen droge en vochtige duinbossen geldt dat op Terschelling goede mogelijkheden aanwezig zijn voor uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Op termijn kan het gebied daarom een grote bijdrage leveren aan het landelijke doel voor beide subtypen. Voor alle waddeneilanden geldt dat de duinbossen vrij jong en nog volop in ontwikkeling zijn.
H2190	Vochtige duinvalleien
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige duinvalleien, <i>open water</i> (subtype A) en vochtige duinvalleien, <i>ontkalkt</i> (subtype C). Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B). Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i> (subtype D).
Toelichting	Het habitatype vochtige duinvalleien is momenteel in goede kwaliteit aanwezig. Door de goede kwaliteit van vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B) en de grote oppervlakte van vochtige duinvalleien, <i>ontkalkt</i> (subtype C) levert het gebied reeds een aanzienlijke bijdrage aan het landelijke doel voor deze subtypen. Voor vochtige duinvalleien, <i>open water</i> (subtype A) zijn uitbreidingsmogelijkheden waardoor het gebied in de toekomst ook voor dit subtype een grote bijdrage aan het landelijke doel kan gaan leveren. Ook zijn er nog goede uitbreidingsmogelijkheden voor het areaal vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B) aanwezig. Vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i> (subtype D) komen in matige tot goede kwaliteit voor.
H6230	Heischrale graslanden
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	In de binnenduintrand komen momenteel plaatselijk kleine oppervlakten van het habitatype voor in matige kwaliteit. Er zijn lokaal mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van dit habitatype dat landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert.

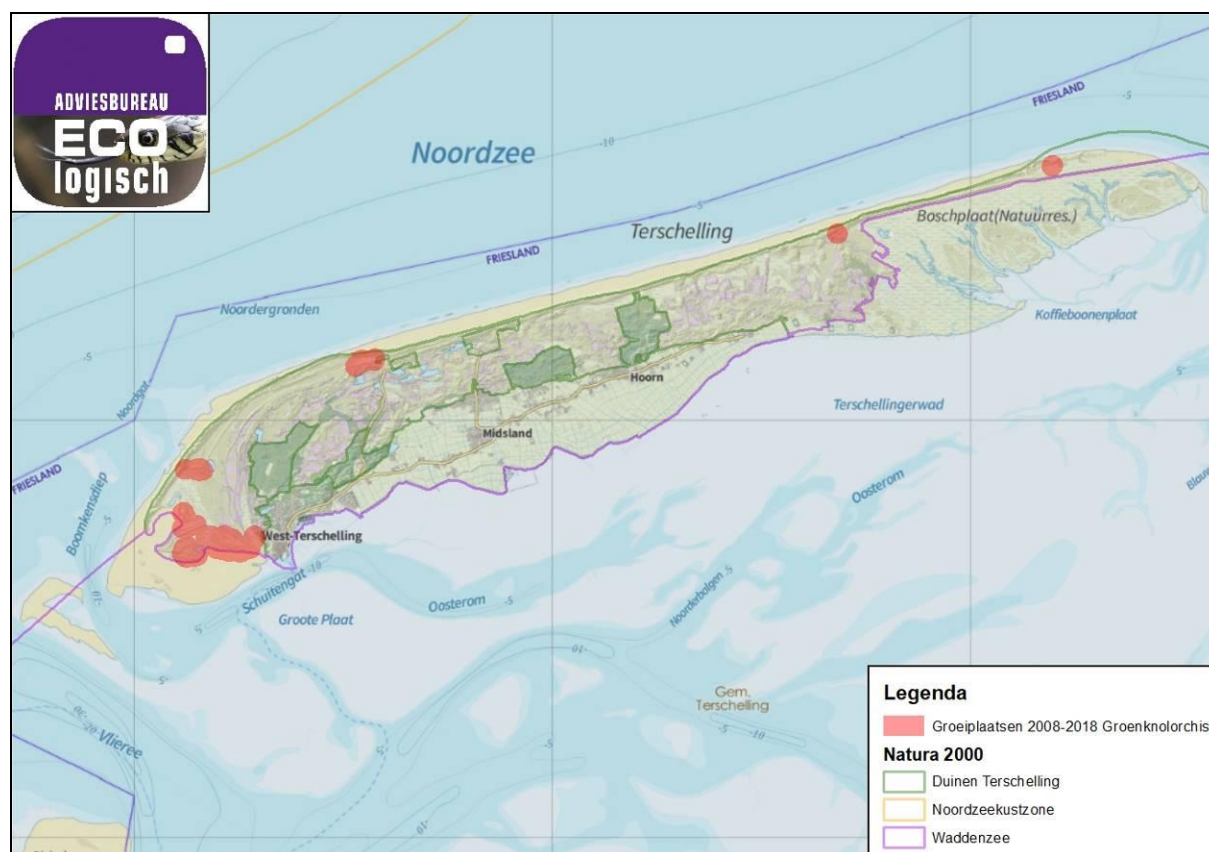
2.2.2 HABITATRICHTLIJN; SOORTEN

In tabel 2 is een overzicht opgenomen van de Habitatrichtlijnsoorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn in het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling.

Tabel 2: Kwalificerende natuurwaarden Habitatrichtlijn; soorten (Bron: Aanwijzingsbesluit Duinen Terschelling)

H1831	Drijvende waterweegbree
Doel	Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.
Toelichting	Behoud van de enige populatie van drijvende waterweegbree op de waddeneilanden is van belang met het oog op behoud van het verspreidingsgebied van de soort in ons land.
H1903	Groenknolorchis
Doel	Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.
Toelichting	De groenknolorchis is momenteel in een levensvatbare populatie aanwezig op de Noordvaarder. Voor duurzaam behoud zijn telkens opnieuw jonge successiestadia van duinvaleien noodzakelijk.

In afbeelding 2 is de verspreiding van de groenknolorchis op Terschelling op kaart weergegeven. In de Nationale Databank Flora en Fauna (hierna: NDFF) zijn de laatste tien jaar geen waarnemingen van drijvende waterweegbree op Terschelling geregistreerd.

Afbeelding 2: Verspreiding groenknolorchis op Terschelling (Bron: NDFF)

2.2.3 VOGELRICHTLIJN; BROEDVOGELS

In tabel 3 is een overzicht opgenomen van de Vogelrichtlijnsoorten en de bijbehorende doelstellingen voor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. Voorkomen en verspreiding van de broedvogels zijn per soort in paragraaf 2.3 op kaart weergegeven.

Tabel 3: Kwalificerende natuurwaarden Vogelrichtlijn; broedvogels (Bron: Aanwijzingsbesluit Duinen Terschelling)

A004	Dodaars
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
Toelichting	Van oudsher is de dodaars een schaarse broedvogel van kleinschalige wateren. Inventarisatiegegevens met betrekking tot deze soort zijn schaars. Maximaal werden 22 paren geteld in 2001. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
A081	Bruine kiekendief
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 45 paren.
Toelichting	Na de hervestiging als regelmatige broedvogel in de vochtige duinvalleien van Terschelling in de jaren tachtig is de populatie bruine kiekendieven geleidelijk toegenomen tot 75 paren in 1996. Daarna is een lichte afname opgetreden met gemiddeld 44 paren in de periode 1999-2003 (maximaal 46 paren in 2002). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
A082	Blauwe kiekendief
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
Toelichting	Na vestiging in de open duinen van Terschelling in de jaren veertig is de populatie blauwe kiekendieven geleidelijk toegenomen tot boven de 50 paren in het begin van de jaren negentig (maximaal 51 in 1994). Vervolgens is een afname opgetreden tot gemiddeld 31 paren in de periode 1999-2003 (minimum 23 paren in 2003). Momenteel is Terschelling het belangrijkste broedgebied in Nederland. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
A137	Bontbekplevier
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
Toelichting	Vermoedelijk was alleen aan het eind van de jaren vijftig een sleutelpopulatie bontbekplevieren aanwezig. Doorgaans bleef het aantal paren in latere jaren daaronder, met als maxima 16 paren in 1995 en 1998. In de periode 1999-2003 fluctueerde het aantal paren tussen 0 en 20 (gemiddeld 8 paren). De belangrijkste potenties bieden de (schelpen)stranden op de Noordvaarder. Elders op het eiland komen ook nog enkele paren tot broeden. Gezien de potentie van het gebied is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A138	Strandplevier
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
Toelichting	De strandplevier is van oudsher een geregelde broedvogel van (schelpen)stranden met maxima in de jaren zestig van meer dan 50 paren. Hierna trad een afname op met in het begin van de jaren tachtig nog circa 20 paren. De afname heeft zich daarna doorgezet en in de periode 1999-2003 broedden jaarlijks 7-11 paren. Eén van de broedgebieden in dit Natura 2000-gebied is de Boschplaat. De Noordvaarder biedt daarnaast de belangrijkste potenties binnen het gebied. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A195	Dwergstern
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
Toelichting	De dwergstern als broedvogel kwam in de periode 1999-2002 voor met 0-20 paren (gemiddeld 8). Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd, de potentie is hiervoor aanwezig. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

Tabel 3: Kwalificerende natuurwaarden Vogelrichtlijn; broedvogels (vervolg)

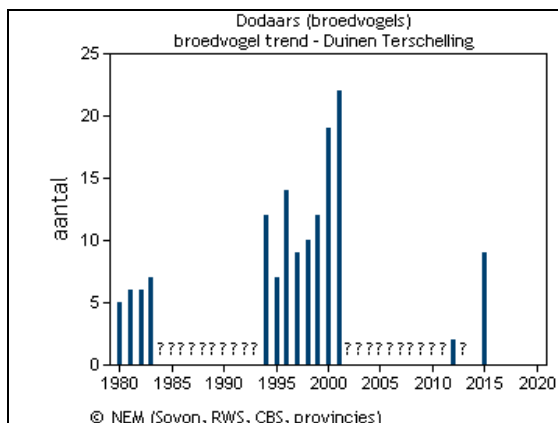
A222	Velduil
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
Toelichting	Van oorsprong is de velduil een schaarse broedvogel van het open duin met de hoogste aantallen in de jaren tachtig en begin jaren negentig: maximaal 19 paren in 1989. Daarna heeft een duidelijke afname plaatsgevonden en in de periode 1999-2003 fluctueerden de aantallen tussen 1 en 12 paren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A275	Paapje
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 25 paren.
Toelichting	Het paapje was een talrijke broedvogel van vochtige duinvalleien halverwege de vorige eeuw met meer dan 100 paren eind jaren vijftig. Daarna heeft een sterke afname plaatsgevonden, met 25 paren in 1990 tot het mogelijk ontbreken van de soort in 2003. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A277	Tapuit
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.
Toelichting	De tapuit is van oudsher een algemene broedvogel van het open duin met een maximum in het begin van de jaren tachtig (maximaal 195 paren in 1982). Daarna is de stand sterk afgenomen via 114 paren in 1995 naar 41 paren in 2001 en 40 in 2002. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt landelijk herstel nagestreefd. Gezien de historische potentie van het leefgebied kan het gebied bijdragen aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.
A295	Rietzanger
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 120 paren.
Toelichting	De rietzanger is vermoedelijk pas gaan broeden in natte duinvalleien vanaf halverwege de vorige eeuw. In de jaren tachtig werd het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie voor het eerst overschreden (in 1982 werden bijvoorbeeld 120 paren geteld). Voor de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 120. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot populatieomvang is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

2.3 INSTANDHOUDINGDOELEN BROEDVOGELS DUINEN TERSCHELLING

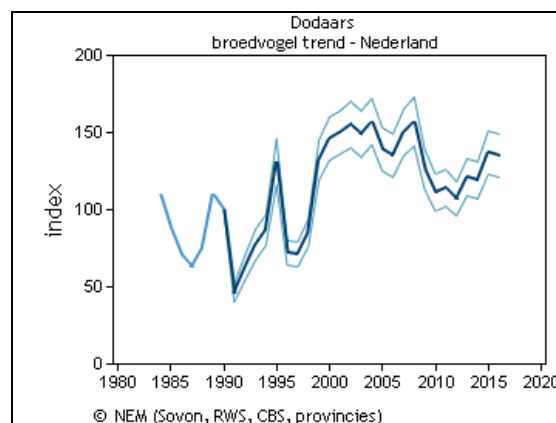
De doelstellingen in het kader van de Vogelrichtlijn voor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling worden hier per soort nader omschreven.

2.3.1 DODAARS

Voor de dodaars is de doelstelling geschikt habitat ter beschikking te hebben voor een sleutelpopulatie van 20 broedparen. Door hiaten in kennis, is voor de periode 1991 – 2015 geen trend vast te stellen voor het aantal broedparen dat gebruik maakt van het beschikbare habitat (figuur 1). Het instandhoudingsdoel van 20 broedparen is niet meer vastgesteld sinds het broedseizoen van 2001. (SOVON, 2018)

Figuur 1: Trend dodaars Duinen Terschelling

Figuur 2: Trend dodaars Nederland

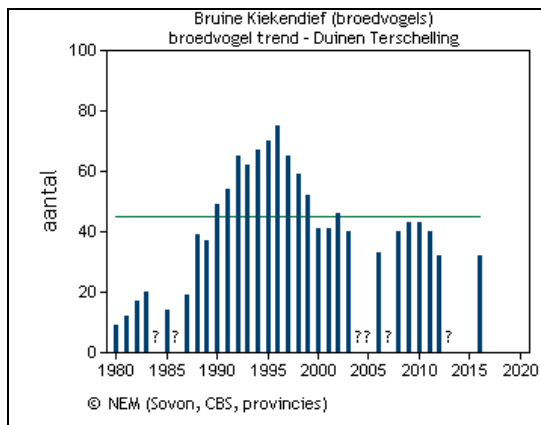
De dodaars broed in het Natura 2000-gebied. Daarnaast maakt de soort ook in de winter gebruik van het aanwezige habitat op het eiland Terschelling. De locaties waar de afgelopen tien jaar broedgevallen zijn aangetroffen, zijn weergegeven in afbeelding 3.

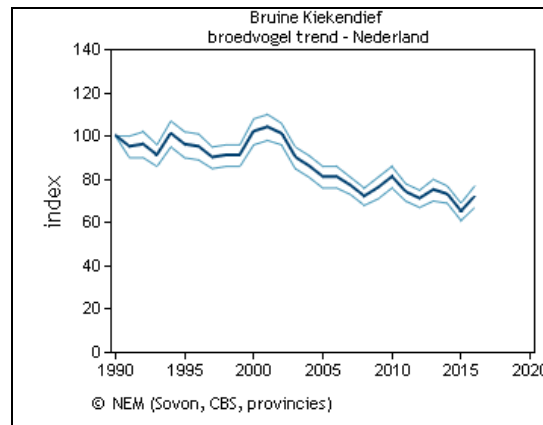
Afbeelding 3: Verspreiding dodaars op Terschelling (Bron: NDFF)

2.3.2 BRUINE KIEKENDIEF

Het aantal broedparen van de bruine kiekendief dat gebruik maakt van het aanwezige habitat in Natura 2000-gebied Duinen Terschelling volgt de landelijk trend (figuur 3 en figuur 4). Hierbij is er sprake van een significante afname van <5% per jaar sinds 1990. Het instandhoudingsdoel van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling voor 45 broedparen van deze soort, is niet met waarnemingen van broedgevallen bevestigd sinds het broedseizoen van 2002. (SOVON, 2018)

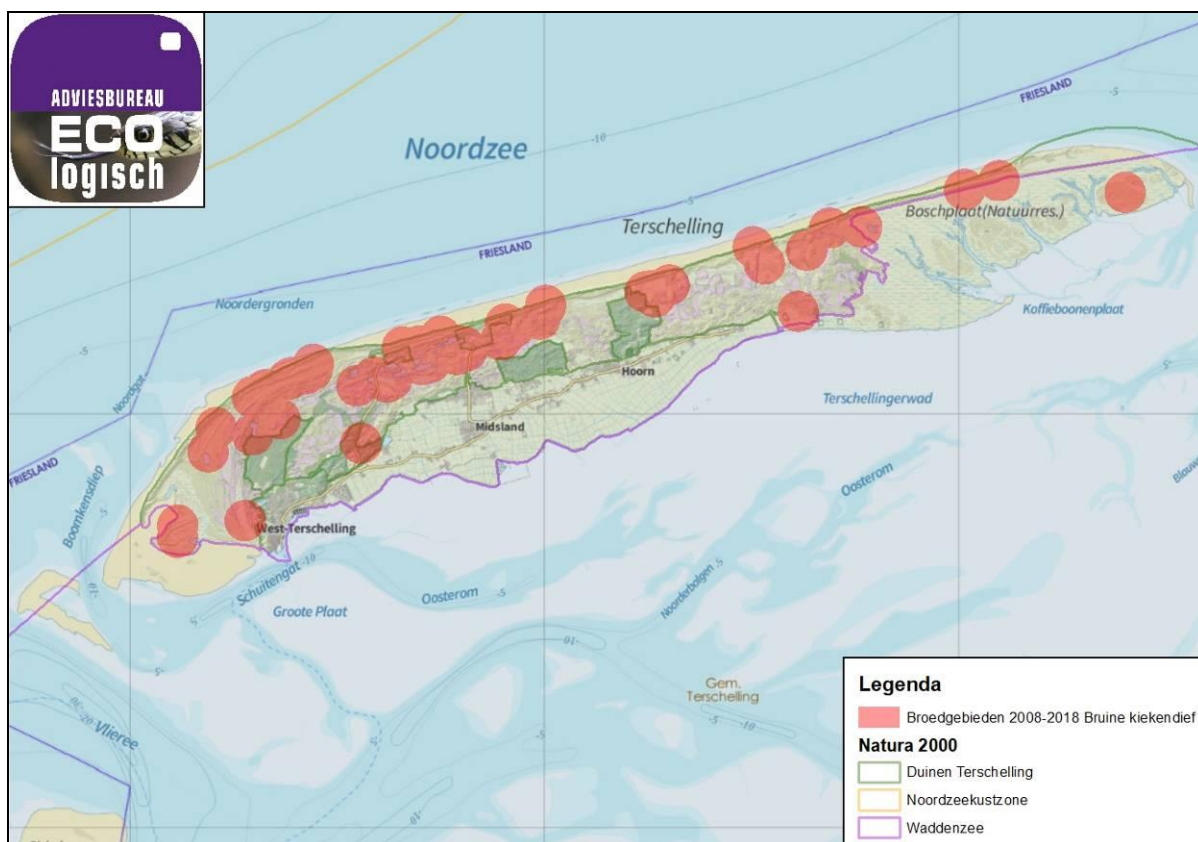

Figuur 3: Trend bruine kiekendief Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD)

Figuur 4: Trend bruine kiekendief Nederland

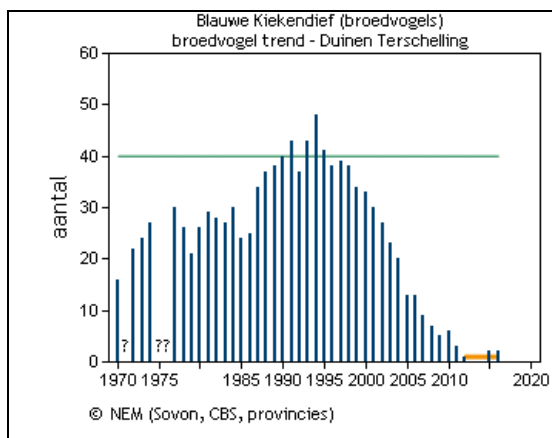
In afbeelding 4 is op kaart weergegeven waar de afgelopen 10 jaar broedgevallen van de bruine kiekendief zijn waargenomen. Na het broedseizoen migreert de bruine kiekendief naar zuidelijk Europa en noordelijk Afrika. Ook overwintert een deel van de populatie in Zuid-West Nederland.

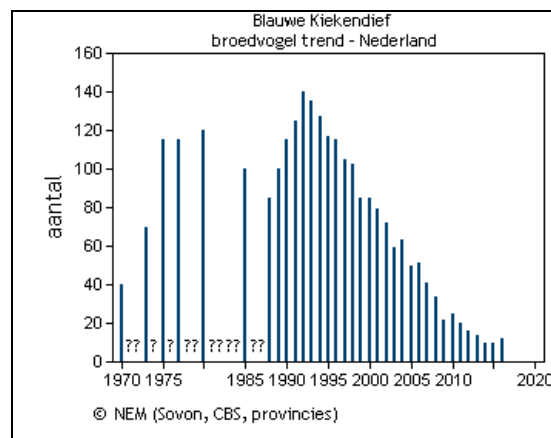
Afbeelding 4: Verspreiding bruine kiekendief op Terschelling (Bron: NDDFF)

2.3.3 BLAUWE KIEKENDIEF

Voor de blauwe kiekendief wordt de draagkracht voor een populatie met gemiddeld 40 broedparen beoogd. Dit aantal is voor het laatst waargenomen in 1995 (figuur 5), waarna de populatie, gelijk met de landelijke populatie (figuur 6) een sterke daling heeft ingezet. Over de afgelopen 10 seizoenen is er in het Natura 2000-gebied sprake van een significante afname van <5% per jaar. (SOVON, 2018)

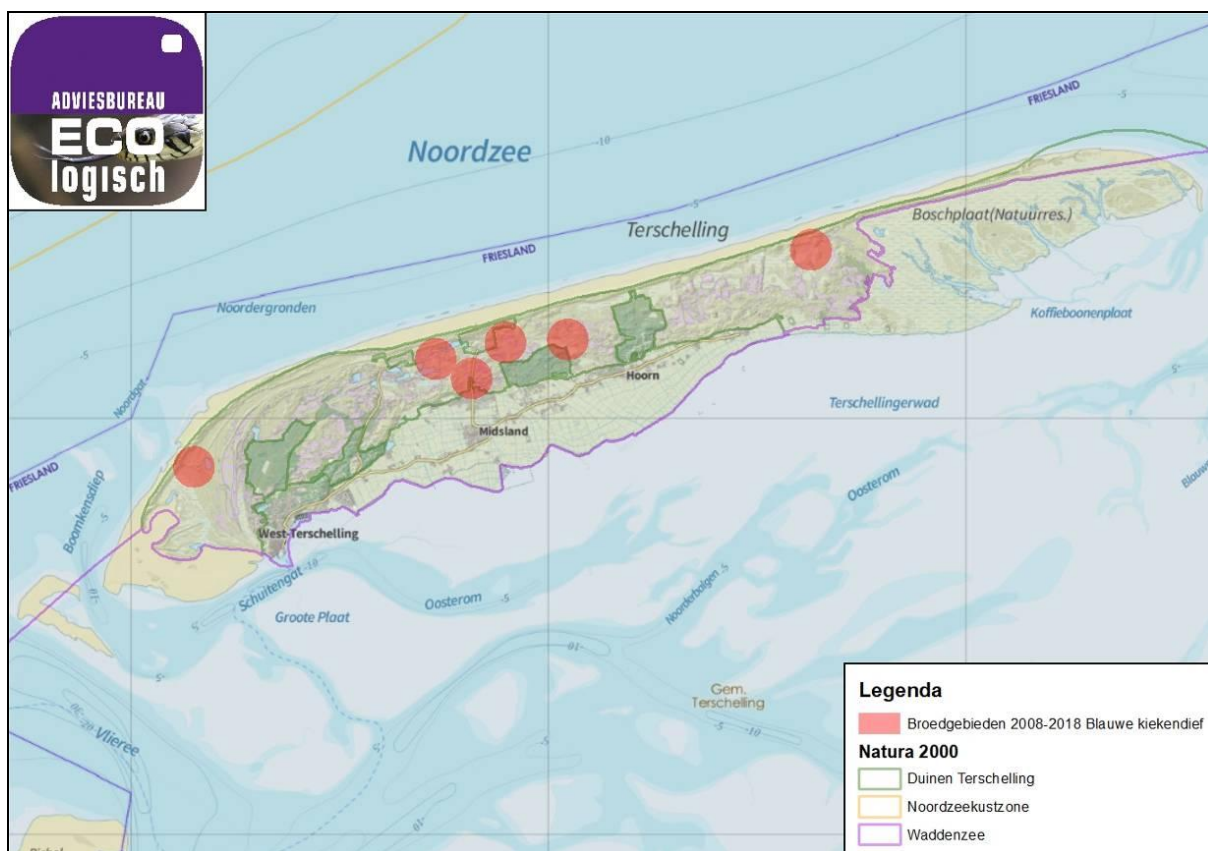

Figuur 5: Trend blauwe kiekendief Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD, oranje: gemiddelde laatste 5 jaar)

Figuur 6: Trend blauwe kiekendief Nederland

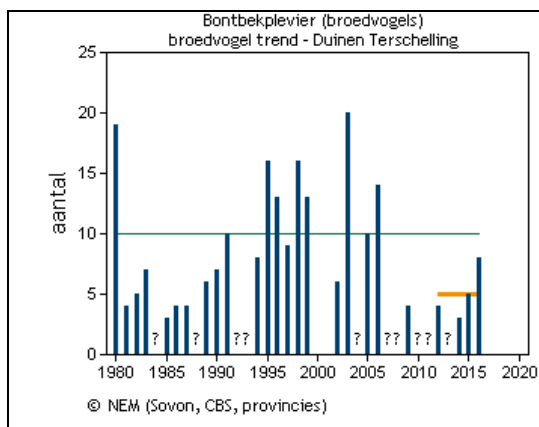
De blauwe kiekendief gebruikt het duingebied om te broeden en foerageert over het gehele eiland. In de winterperiode trekt de blauwe kiekendief richting West - en Zuid-Europa tot noordelijk Afrika. Een deel van de populatie overwintert ook in Nederland, waaronder op Terschelling. In afbeelding 5 is op kaart weergegeven waar zich op basis van de afgelopen tien jaar tijdens het broedseizoen territoria van de blauwe kiekendief op Terschelling bevonden.

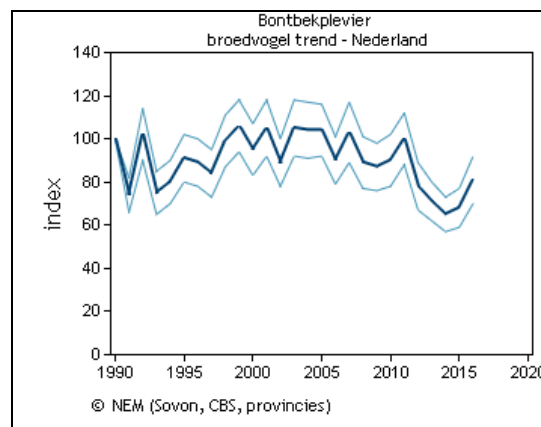
Afbeelding 5: Verspreiding blauwe kiekendief op Terschelling (Bron: NDFF)

2.3.4 BONTBEKPLEVIER

Het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling heeft als instandhoudingsdoel habitat te bieden aan een populatie van gemiddeld 10 broedparen van de bontbekplevier. Er is over de laatste 10 seizoenen geen trend voor de populatieontwikkeling van de bontbekplevier voor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling aantoonbaar (figuur 7). Hoewel vanaf 1990 landelijk (figuur 8) geen significante aantalsverandering waarneembaar is, geldt voor Duinen Terschelling dat hier sprake is van een significante afname van <5% per jaar vanaf 1990. (SOVON, 2018)

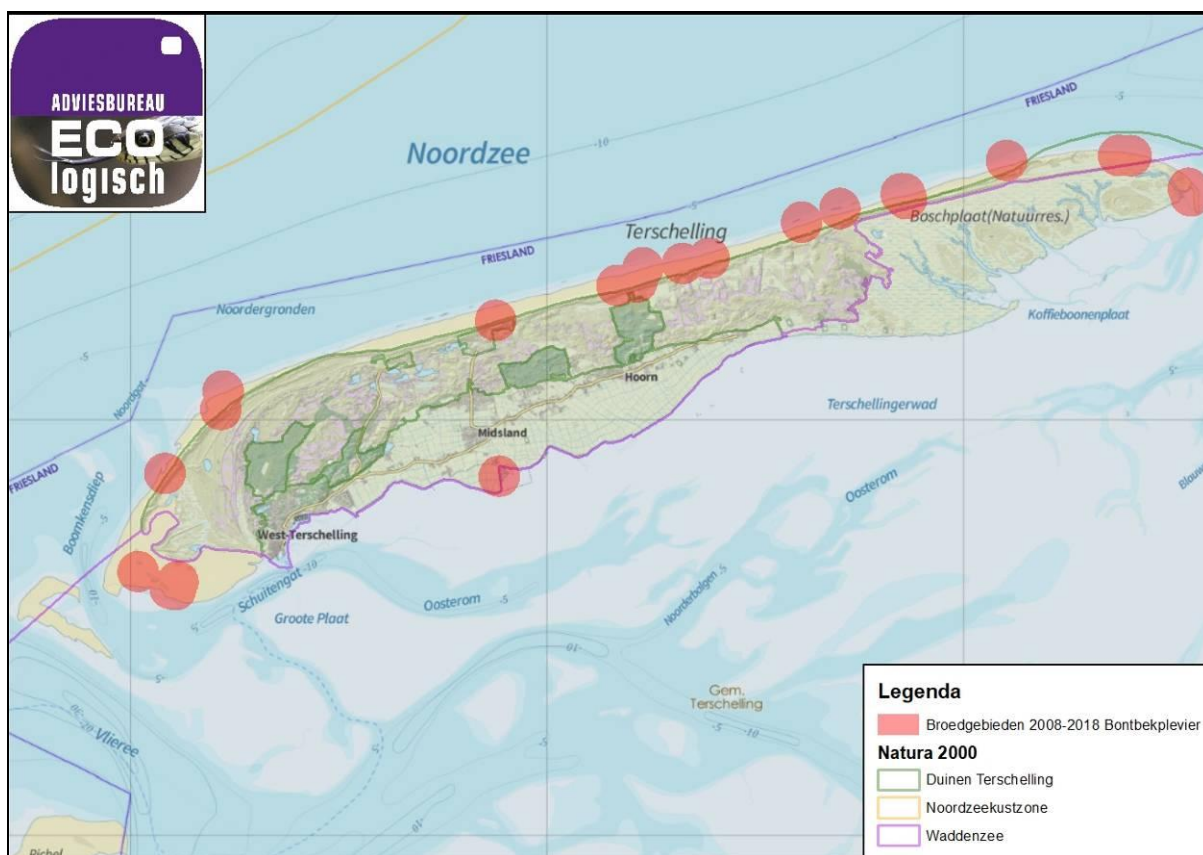

Figuur 7: Trend bontbekplevier duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD, oranje: gemiddelde laatste 5 jaar)

Figuur 8: Trend bontbekplevier Nederland

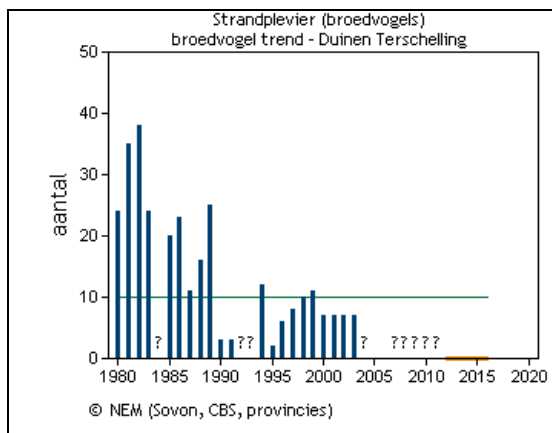
De bontbekplevier broedt op schorren, kwelders en rustige stranden. In afbeelding 6 is op kaart weergegeven waar de afgelopen tien jaar territoria van de bontbekplevier gedurende het broedseizoen zijn waargenomen. Buiten het broedseizoen maakt de soort onder andere gebruik van het Waddengebied. Het (sub)Arctische deel van de populatie migreert richting Zuid-Europa en maakt hierbij eveneens gebruik van het Waddengebied.

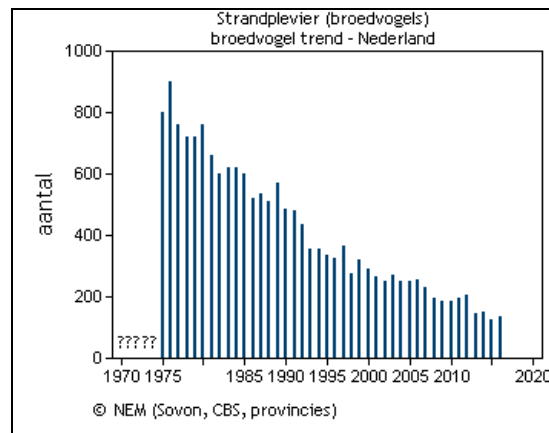
Afbeelding 6: Verspreiding bontbekplevier op Terschelling (Bron: NDFF)

2.3.5 STRANDPLEVIER

De populatie van de strandplevier, welke tot broeden komt in Natura 2000-gebied Duinen Terschelling (figuur 9) volgt de landelijke trend (figuur 10), met een afname van <5% per jaar. Het instandhoudingsdoel van gemiddeld 10 broedparen is niet meer vastgesteld sinds het broedseizoen van 1999. Sinds 2004 zijn er geen broedgevallen van de strandplevier geregistreerd binnen Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. (SOVON, 2018)

Figuur 9: Trend strandplevier Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD, oranje: gemiddelde laatste 5 jaar)

Figuur 10: Trend strandplevier Nederland

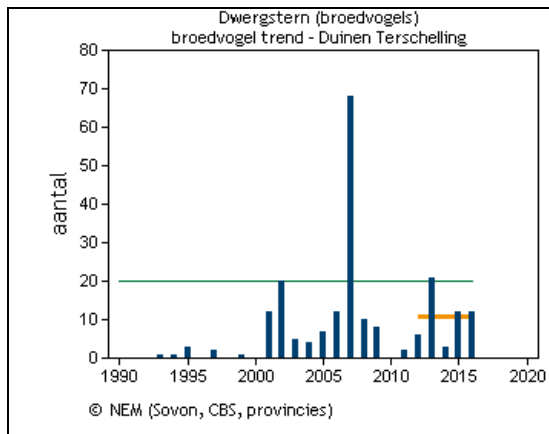
Het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling is aangewezen als Vogelrichtlijngebied in verband met het beschikbare broedbiotoop voor deze soort. Jonge duinen en rustige stranden vormen dit broedbiotoop. De strandplevier migreert voor de winterperiode naar Zuidwest-Europa. In afbeelding 7 is op kaart weergegeven waar de afgelopen tien jaar territoria van de strandplevier zijn vastgesteld.

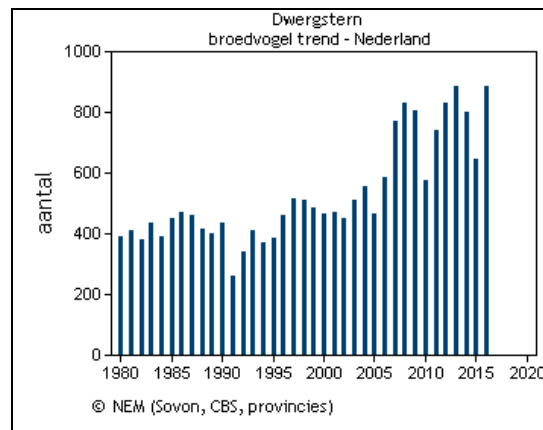
Afbeelding 7: Verspreiding strandplevier op Terschelling (Bron: NDFF)

2.3.6 DWERGSTERN

De trend van het aandeel van de Nederlandse populatie van de dwergstern dat op Terschelling broedt (figuur 11), komt overeen met de landelijke trend van de dwergstern (figuur 12). Sinds 1993 is er sprake van een significante toename van <5% per jaar (SOVON, 2018). De laatste vijf jaar van de monitoring, blijft het gemiddelde van het aantal broedparen steken op tien broedparen. De aanwezigheid van voldoende geschikte habitat voor 20 broedparen van de dwergstern, is voor het laatst middels monitoring bevestigd in 2013. (SOVON, 2018)

Figuur 11: Trend dwergstern Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD, oranje: gemiddelde laatste 5 jaar)

Figuur 12: Trend dwergstern Nederland

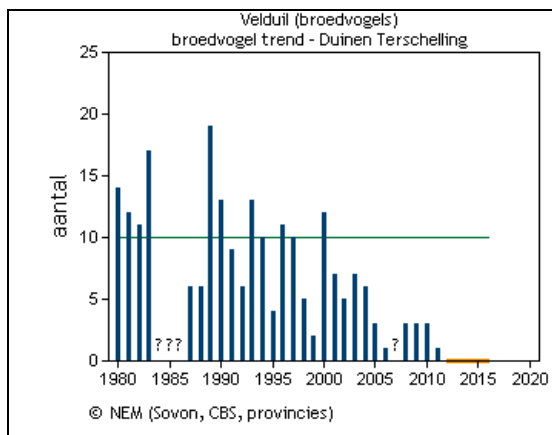
De dwergstern broedt onder andere op rustige stranden, zandplaten, kwelders en schorren. In afbeelding 8 is weergegeven waar de afgelopen tien jaar broedgevallen van de dwergstern zijn vastgesteld op Terschelling. Na het broedseizoen migreert de dwergstern via de kust naar het overwinteringsgebied in West-Afrika.

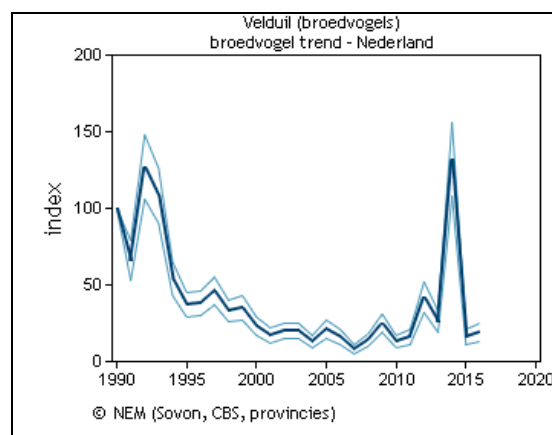
Afbeelding 8: Verspreiding dwergstern op Terschelling (Bron: NDDF)

2.3.7 VELDUIL

Het instandhoudingsdoel voor de velduil in het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling is de beschikbaarheid van geschikte habitat voor gemiddeld tien broedparen van de velduil. Sinds 2000 is de draagkracht voor de velduil als broedvogel van het Natura 2000-gebied niet middels monitoring bevestigd (figuur 13). De trend van de velduil op Terschelling volgt vanaf 1990 een dalende trend met een significante afname van <5% per jaar. In tegenstelling tot de trend voor Natura 2000-gebied Duinen Terschelling, is de landelijke trend over de laatste tien jaar positief, met een significante toename van <5% per jaar (SOVON, 2018). Dit is mede het gevolg van de enorme piek in 2014 (figuur 14). Er waren dat jaar veel prooidieren voor de velduil aanwezig.

Figuur 13: Trend velduil Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD, oranje: gemiddelde laatste 5 jaar)

Figuur 14: Trend velduil Nederland

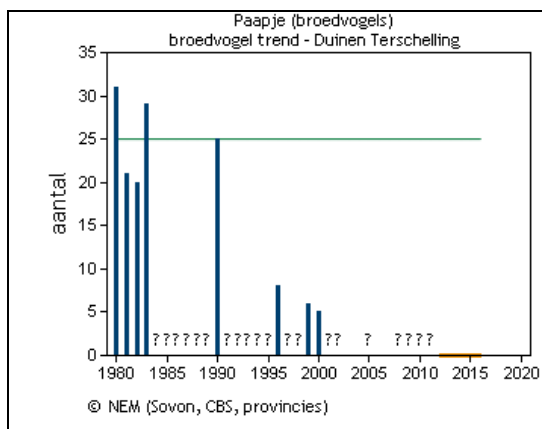
De velduil is een soort die zeer nomadisch is en zich daar vestigt waar de omstandigheden gunstig zijn. Hierdoor wisselt het aantal velduilen dat gebruik maakt van het beschikbare habitat op Terschelling. Deze soort maakt zowel in de broedperiode als daarbuiten gebruik van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. De velduil broed en jaagt in open landschap, waar voldoende dekking aanwezig is. In afbeelding 9 is weergegeven waar de afgelopen tien jaar broedgevallen van de velduil op Terschelling zijn vastgesteld.

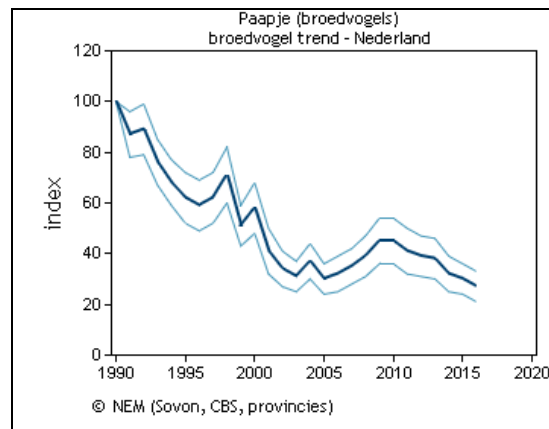
Afbeelding 9: Verspreiding velduil op Terschelling (Bron: NDFF)

2.3.8 PAAPJE

De populatie van het paapje dat gebruik maakt van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling als broedgebied, volgt de landelijke trend (figuur 16). Sinds 1990 is er een significante afname van <5% per jaar. De draagkracht van het gebied voor het beoogde aantal van 25 broedparen van het paapje is sinds 1990 (figuur 15) niet meer door monitoring bevestigd. (SOVON, 2018)

Figuur 15: Trend paapje Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD, oranje: gemiddelde laatste 5 jaar)

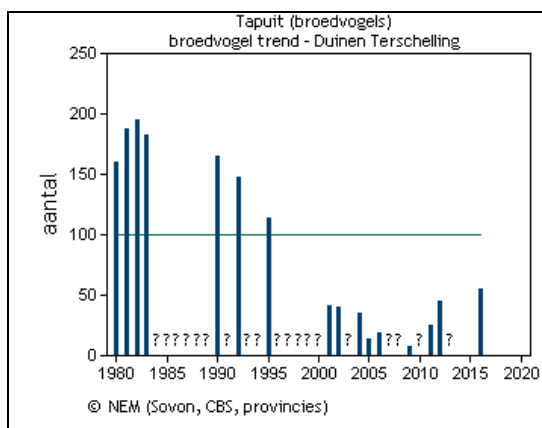

Figuur 16: Trend paapje Nederland

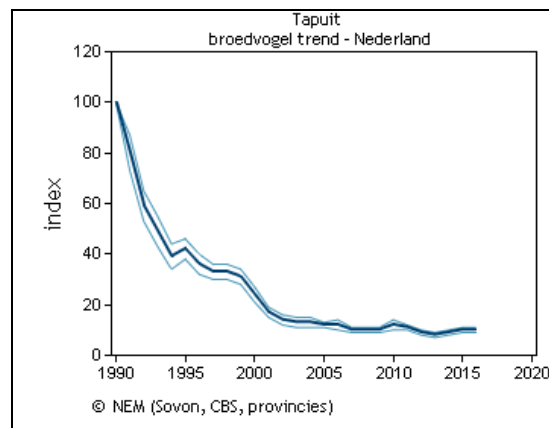
Het paapje is een bodembroeder, welke onder andere broed in duinvaleien met korte vegetaties. Daar is deze soort echter nagenoeg verdwenen als broedvogel. Oorzaken hiervan zijn onder andere verdwijnen van dynamiek, toename van stikstof en predatie. In de afgelopen tien jaar zijn er geen broedgevallen van het paapje op Terschelling geregistreerd in de NDFF.

2.3.9 TAPUIT

De doelstelling voor de tapuit is het in stand houden van voldoende habitat om een sleutelpopulatie van gemiddeld 100 broedparen te dragen. Dit is voor het laatst middels monitoring bevestigd in 1995 (figuur 17). De trend van de tapuit op Terschelling is, op basis vanaf gegevens vanaf 1990 negatief, met een significante afname van <5% per jaar. Deze afname is onder andere toe te schrijven aan verminderde dynamiek, afname van de populatie konijnen en toename van predatie. Wanneer echter naar de laatste tien jaar gekeken wordt, geldt er voor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling een significante toename van <5% per jaar. (SOVON, 2018)

Figuur 17: Trend tapuit Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD)

Figuur 18: Trend tapuit Nederland

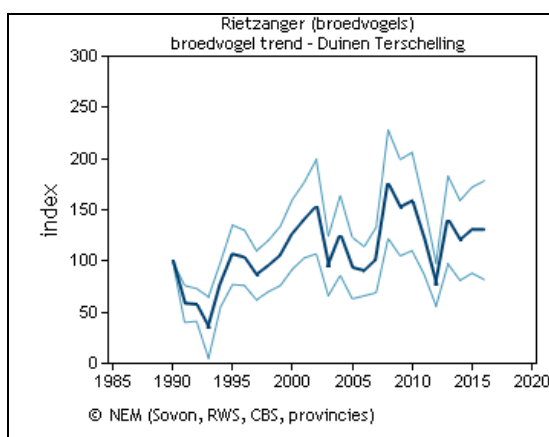
De tapuit is voor nestlocaties afhankelijk van konijnenholen. Het broedbiotoop bestaat uit open landschap met korte vegetaties, afgewisseld met open, zandige plekken. Na het broedseizoen trekt de tapuit richting het winterbiotoop in Afrika. In afbeelding 10 is weergegeven waar de afgelopen tien jaar broedgevallen van de tapuit zijn geregistreerd.

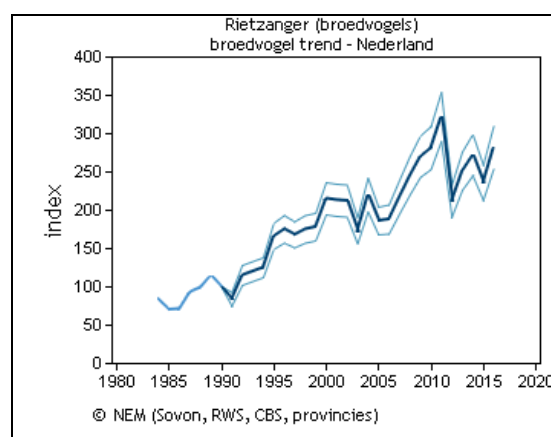
Afbeelding 10: Verspreiding tapuit op Terschelling (Bron: NDFF)

2.3.10 RIETZANGER

De gemiddelde aantallen broedparen van de rietzanger laten een positieve trend met een significante toename van <5% per jaar zien (figuur 19). Dit komt overeen met de landelijke trend (figuur 20). Het behalen van de doelstelling een draagkracht te hebben voor 120 broedparen van de tapuit wordt door de monitoring bevestigd. (SOVON, 2018)

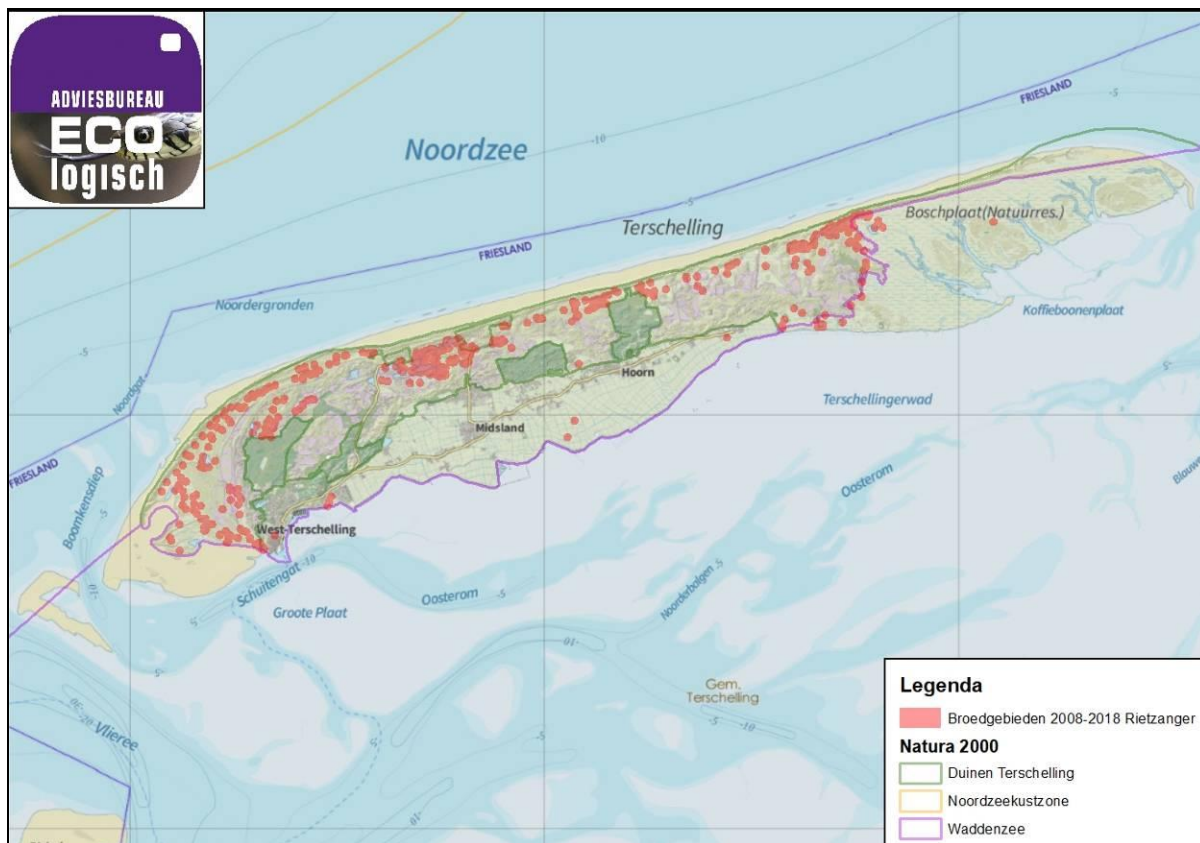

Figuur 19: Trend rietzanger Duinen Terschelling

Figuur 20: Trend rietzanger Nederland

De rietzanger broedt laag boven de grond in het riet. Deze soort is dan ook afhankelijk van rietkragen voor de voortplanting. Op Terschelling zijn deze onder andere aanwezig in natte duinvalleien. In afbeelding 11 is weergegeven waar de afgelopen tien jaar broedgevallen van de rietzanger zijn geregistreerd. Na het broedseizoen trekt de rietzanger richting het winterbiotop in ten zuiden van de Sahara.

Afbeelding 11: Verspreiding rietzanger op Terschelling

2.4 KWALIFICERENDE NATUURWAARDEN WADDENZEE EN NOORDZEELUST

Naast de kwalificerende natuurwaarden waarvoor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling instandhoudingsdoelen kent, is het eiland Terschelling van belang voor broedvogels waarvoor in de aangrenzende Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone instandhoudingsdoelen gelden. Het betreft de lepelaar, eidereend, kluut, kleine mantelmeeuw, visdief en de Noordse stern. In bijlage 2 is op kaart weergegeven waar deze vogels op Terschelling tot broeden komen.

Daarnaast maken de gewone zeehond en de grijze zeehond in zekere mate gebruik van Terschelling. Voor deze soorten geldt eveneens een instandhoudingsdoel voor de aangrenzende Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. In bijlage 3 is op kaart weergegeven in welke mate deze soorten gebruik maken van Terschelling.

3 JACHT, BEHEER EN SCHADEBESTRIJDING

3.1 BESTAAND FAUNABEHEER

In het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling wordt deels reeds uitvoering gegeven aan het vigerende faunabeheerplan. Dit bestaat hoofdzakelijk uit beheer en schadebestrijding van soorten die zijn toegestaan op grond van de landelijke vrijstelling, een provinciale vrijstelling, een ontheffing of opdracht (voorheen: aanwijzing) van de provincie Fryslân. In het vigerende beheerplan 2016-2021 wordt aangegeven dat het faunabeheer met geweer, zoals dat werd uitgevoerd tot 2016, niet van invloed is op de instandhoudingsdoelen en derhalve vergunningvrij is. Deze vrijstelling geldt volgens het vigerende beheerplan voor de volgende activiteiten (zie pagina 200, 219, 221, 238, 240, 253 en 553 van het beheerplan 2016-2021):

- Faunabeheer, jacht. Met geweer;
- WBE rijden op het strand;
- Faunabeheer;
- Beheer katten en fretten;
- Grauwe ganzen, Nijlganzen, Canadese ganzen (eieren schudden);
- Beheer reeën.

In paragraaf 3.2 wordt omschreven op welke wijze deze faunabeheeractiviteiten worden uitgevoerd.

3.2 FAUNABEHEERACTIVITEITEN

Hieronder wordt omschreven welke handelingen in het kader van faunabeheer in de periode 1 september – 15 maart reeds plaatsvinden of wenselijk zijn en hoe deze worden uitgevoerd. Hierbij is geen onderscheid gemaakt tussen jacht, beheer of schadebestrijding, maar is de handeling die het betreft omschreven. Voor de jachtsoorten waarvoor een landelijke vrijstelling geldt, is jacht de primaire methode om schade te voorkomen. Dit is op Terschelling in het bijzonder van toepassing op het konijn.

3.2.1 VOOR DE VOET

Jacht op haas, konijn en fazant wordt op Terschelling meestal uitgevoerd middels zogenaamde voor de voet jacht. Dit vindt plaats in de periode dat voor de soorten van de wildlijst het jachtseizoen geopend is. Voor het konijn is dit van 15 augustus – 31 januari. Jacht op het konijn wordt op Terschelling echter pas vanaf 15 september uitgevoerd (Bakker, 2018, pers. comm). Bij deze vorm van jacht gaan één of enkele jagers vergezeld van een hond gedurende circa drie uur het jachtveld in, waarbij enkele schoten gelost worden. In het begin van het seizoen wordt gebruik gemaakt van een klein kaliber kogelgeweer. Vanaf oktober wordt gebruik gemaakt van het hagelgeweer. Wanneer meerdere jagers op hetzelfde moment op jacht gaan, wordt doorgaans een onderlinge afstand van circa één kilometer aangehouden.

Vier maal per jachtseizoen organiseert Wildbeheereenheid Terschelling een jachtdag, waarbij tien tot vijftien groepjes van drie à vier jagers gezamenlijk op jacht gaan. Hierbij wordt per keer circa 75% van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling ongemoeid gelaten. Tijdens een voor de voet jacht kunnen ook andere soorten worden geschoten, welke in de faunabeheerplannen zijn opgenomen.

De methode van voor de voet jacht kan ook worden gebruikt bij schadebestrijding, wanneer door konijnen schade optreedt aan infrastructuur, campings, weilanden in het duingebied, etc. Daarnaast vindt het beheer van de populatie van de verwilderde kat op Terschelling hoofdzakelijk plaats tijdens voor de voet jacht op het konijn.

3.2.2 AANZIT MET HAGELGEWEER

Het aanzitten met een hagelgeweer is van toepassing op jacht op de wilde eend en het beheer van soorten welke jaarrond zijn vrijgesteld of waarvoor een ontheffing van kracht is. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van niet-levende lokvogels en mechanische en akoestische lokmiddelen. Eén of enkele jagers verschuilen zich in een hutje, achter een hek, in een slootkant of anderszins. Eventuele lokvogels worden rondom dit punt geplaatst, zodat de beoogde soorten binnen het bereik van het hagelgeweer komen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een hagelgeweer dat tot maximaal drie schoten kan lossen alvorens het geweer opnieuw geladen moet worden. Gemiddeld duurt een actie circa 3 uur, waarbij het aantal schoten kan wisselen van geen tot enkele tientallen per schutter. Geschoten dieren worden door de jager of door een apportionerende hond uit het veld gehaald. Aanzit met

het hagelgeweer wordt uitgevoerd tussen een uur voor zonsopkomst en een uur na zonsondergang, waarbij doorgaans óf de ochtend óf de avond benut wordt. Afhankelijk van de soort die wordt bejaagd en / of beheerd, kan wet- en regelgeving voorschrijven dat later begonnen mag worden en eerder gestopt moet worden. In tabel 4 is een overzicht weergegeven van de perioden waarin dit voor de bedoelde soorten uitgevoerd wordt.

3.2.3 BERSEN

Bersen is vergelijkbaar met een voor de voet jacht, in de zin dat het een mobiele activiteit is. Het verschilt echter van voor de voet jacht, doordat het zich hoofdzakelijk richt op het beheer van populaties van hoefdieren, zoals het ree. Hierbij gaat een individuele jager op zoek naar een voor afschot geschikt individu uit de te beheren populatie. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een kogelgeweer. Het geschoten dier wordt doorgaans door de jager ter plaatse ontdaan van de ingewanden, welke in het veld worden achtergelaten. Alleen wanneer een beschoten dier niet ter plaatse ligt, zal gebruik worden gemaakt van een daartoe opgeleide jachthond om het beschoten dier op te sporen.

3.2.4 AANZIT KOGELGEWEER

Het gebruik van het kogelgeweer vanuit een statische positie is in het bijzonder van toepassing op het beheer van het ree, de verwilderde kat en andere soorten waarvan het beheer van de populatie op zeker moment gewenst is. Dit wordt uitgevoerd tussen een uur voor zonsopkomst en een uur na zonsondergang, afhankelijk van de voorwaarden welke in de vigerende ontheffing voor het beheer van de reepopulatie worden gesteld. In de periode januari – maart is dit tussen een half uur voor zonsopkomst en een half uur na zonsondergang. In de periode april – september is dit van uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang. Een jager verschuilt zich bijvoorbeeld achter natuurlijke dekking of op een (verplaatsbare) hoogzit. Een actie duurt circa drie uren waarbij geen of hooguit enkele schoten worden gelost. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van akoestische lokmiddelen in de vorm van lokfluiten. Het gedode dier wordt doorgaans door de jager uit het veld gehaald. Eventueel wordt gebruik gemaakt van een jachthond om een dier dat niet ter plaatse ligt op te zoeken. Voor het beheer van het ree geldt dat de periode van uitvoering ligt tussen 15 april en 15 september (bokken) en 1 januari – 15 maart (geiten en kalveren). Incidenteel zal afschot plaatsvinden van zieke of ernstig verzwakte individuen, buiten deze periode. Dit valt onder paragraaf 3.2.7 calamiteitenafschot.

Bij eventuele inzet van grazers zoals damhert, edelhert of moeflon, ten behoeve van het beheer van de vegetatie in de duinen, zal op termijn populatiebeheer moeten plaatsvinden. Hierbij is aanzitten met behulp van een kogelgeweer de meest gangbare methode.

Deze werkwijze is het meest geschikt, wanneer wildzichtbaarheid behouden dient te blijven. Door niet te schieten wanneer de jager door een groep van de te beheren soort is opgemerkt, niet aan te zitten bij verkeerde wind en niet direct na het schot rechtstreeks naar de aanschotplaats te lopen, wordt koppeling tussen de mens en het sterven van soortgenoten van de te beheren soort voorkomen.

3.2.5 FRETTEREN

Bij fretteren wordt gebruik gemaakt van fretten om konijnen uit hun holen te verjagen. Dit wordt uitgevoerd op en in een straal van 150 – 300 meter rondom schadelocaties, zoals duinlanden, paden en waterkeringen. Door graafschade ontstaan oneffenheden en instortingen, welke risico's vormen voor vee, verkeersveiligheid en waterveiligheid. Afhankelijk van de locatie worden de konijnen gevangen met buidels (netten), waarna het konijn middels cervicale dislocatie wordt gedood of wordt gebruik gemaakt van het geweer om vluchtende dieren te doden. De eerste methode is stil. Bij gebruik van het geweer, is er sprake van enkele schoten per actie. De konijnen worden ter plaatse ontdaan van de ingewanden, welke in het veld worden achtergelaten.

3.2.6 GEBRUIK KOGELGEWEER MOBIEL NACHT

Het gebruik van het kogelgeweer 's nachts is in het bijzonder van toepassing bij het beheer van het konijn op locaties waar schade optreedt. Het betreft hier specifiek de waterkering aan de zuidzijde van Terschelling. Deze waterkering bevindt zich niet in een Natura 2000-gebied maar grenst aan het Natura 2000-gebied Waddenzee. Dit vindt plaats bij springtij, wanneer de konijnen zich door het opkomende water niet schuil kunnen houden tussen de stenen van de waterkering, tussen zonsondergang en zonsopkomst. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van een kunstmatige lichtbron, restlichtversterker of warmtebeeldkijker. Hierbij wordt gewerkt met meerdere personen in verband met aanschijnen van de konijnen, het gebruik van het kogelgeweer en eventueel de besturing van een voertuig. Een actie duurt circa drie uren waarbij hooguit enkele schoten worden gelost. Het gedode dier wordt doorgaans door de jager uit het veld gehaald. Eventueel wordt gebruik gemaakt van een jachthond om een dier dat niet ter plaatse ligt op te zoeken.

3.2.7 BEHEER VERWILDERDE KAT MET SPOORSNEEUW

Bij spoor sneeuw zoeken jagers in groepsverband naar sporen van de verwilderde kat. Wanneer deze uitkomen bij een konijnenburcht, wordt een fret in de burcht gezet. Als gevolg hiervan zal de verwilderde kat vluchten en kan deze worden geschoten. Dit wordt in overleg met de terreinbeheerder Staatsbosbeheer uitgevoerd in de winterperiode.

3.2.8 CALAMITEITENAFSCHOT

Calamiteitenafschot kan plaatsvinden met zowel een kogelgeweer als een hagelgeweer. Het wordt alleen dan ingezet wanneer noodzakelijk, bijvoorbeeld voor het plaatsen van vangschoten van zieke dieren of om aangeschoten / aangereden of anderszins verwonde dieren uit het lijden te verlossen. Hierbij kan ook gebruik gemaakt worden van een apportionerende jachthond, zodat bij kleinere dieren een knal uit een geweer achterwege kan blijven.

3.2.9 NESTBEHANDELING GANZEN

Nestbehandeling van grauwe gans, Nijlgans en Canadese gans, en in de toekomst mogelijk brandgans, wordt uitgevoerd in de periode maart – juni. Dit wordt uitgevoerd in samenspraak met de terreinbeheerder, conform het vigerende beheerplan. Hierbij worden door een of enkele personen broedlocaties bezocht. In de aanwezige nesten worden de eieren bewerkt middels schudden, prikken of oliën, waardoor niet alle eieren uitkomen. Verstoring van delen van de rietkragen waar zich geen ganzen bevinden, wordt zoveel mogelijk voorkomen. Dit in verband met de verschillende soorten watervogels die zich hier reeds vanaf februari vestigen om te gaan broeden.

3.2.10 GEBRUIK VANGKOOI

Voor exoten als de verwilderde kat wordt gebruik gemaakt van de vangkooi. Vangkooien worden op een strategische locatie in het veld geplaatst en dagelijks gecontroleerd op vangsten. Indien toegestaan wordt het gevangen dier met het geweer gedood. Dit is alleen van toepassing op soorten waarvoor doden met behulp van het geweer is toegestaan. Hierbij wordt doorgaans gebruik gemaakt van een geweer met een klein kaliber, welke een minder luide knal geeft dan een hagelgeweer of een groot kaliber geweer. Vangkooien kunnen conform de geldende regelgeving jaarrond ingezet worden en worden zodanig geplaatst dat deze opgaan in het landschap. De wildbeheereenheid coördineert de inzet en beheer van kastvallen voor het beheer van de verwilderde kat, waarbij overleg met de terreinbeheerder Staatsbosbeheer plaatsvindt. Het gebruik van de vangkooi beperkt zich tot de periode 15 september tot en met maart. Vangkooien kunnen in de toekomst mogelijk ook worden gebruikt voor kraaiachtigen. Dit maakt onderdeel uit van deze toetsing.

3.2.11 VALKERIJ

Er is een valkenier actief op Terschelling, welke gebruik wil maken van de mogelijkheden om in de duinen van Terschelling met behulp van roofvogels te jagen op het konijn en de zwarte kraai in het kader van de landelijke vrijstelling. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de in de Wet natuurbescherming toegestane roofvogels. De uitvoering vindt plaats in de periode 15 september – 31 januari. Hierover zijn reeds afspraken gemaakt met de terreinbeheerder.

3.2.12 TELLINGEN

Jaarlijks worden er door de wildbeheereenheid diverse (trend)tellingen uitgevoerd. Het betreft de voorjaarsstelling van de wildsoorten, de telling ten behoeve van het reeënbeheer en de zomerganzentelling. Deze tellingen worden uitgevoerd volgens de daartoe bedoelde protocollen. Bij deze tellingen wordt door individuen of kleine groepjes over het gehele eiland gezocht naar de te tellen soorten.

3.2.13 RIJDEN OP HET STRAND

WBE Terschelling heeft vergunning voor het rijden op het strand, zodat deze uitvoering kan geven aan het faunabeheer. Deze vergunning is van toepassing voor delen van het strand, waarbij afspraken zijn gemaakt over de aan te houden trajecten. Rijden op het strand is in het bijzonder van toepassing bij de uitvoering van jacht in de duinen van Terschelling, het beheer van het ree en de tellingen. Dit vindt dan ook met name in de uitvoeringsperiodes hiervan plaats. In tabel 4 is hiervan een overzicht weergegeven. Daarnaast heeft de wildbeheereenheid vergunning om op enkele jaarlijks te bepalen wegen en paden in het gebied, onder meer in verband met het controleren van de vangkooien ingezet voor het beheer van de verwilderde kat.

3.2.14 AANLEG EN ONDERHOUD WILDAKKERS

In de Wet natuurbescherming is omschreven dat de jachthouder verantwoordelijk is voor een redelijke wildstand. Dit houdt in dat de populatie van de betreffende wildsoort in die orde van grootte is, dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt en dat de populatie niet zodanig groot is dat er sprake is van schade. Eén van de manieren om de stand van wildsoorten te verbeteren, kan het inrichten en beheer van wildweiden of wildakkers zijn. Deze wildakkers zijn beoogd op locaties waar reeds menselijk ingrijpen plaatsvindt, zoals bij duinlanden die bij agrariërs in gebruik zijn. Deze wildakkers worden ingericht met gebiedseigen vegetatie en / of eenjarige soorten zonder invasieve eigenschappen.

3.2.15 KLEIDUIVEN EN INSCHIETEN KOGELGEWEER

Omwillen van het bijhouden van de vaardigheden van de uitvoerende jagers, dient regelmatig geoefend te worden of dient te worden gecontroleerd of de te gebruiken kogelbuks en richtkijker nog goed op elkaar zijn afgestemd. Hiertoe wordt het strand bij Paal 5 op de Noordvaarder incidenteel gebruikt voor het inschieten van het kogelgeweer. Hier wordt eveneens geoefend voor het gebruik van het hagelgeweer. Dit vindt drie maal per jaar na 15 september plaats.

3.3 PERIODE UITVOERING HANDELINGEN

Er worden verschillende periode aangehouden voor het uitvoeren van faunabeheer. Dit is weergegeven in tabel 4.

Tabel 4: Periode uitvoering faunabeheer

Activiteit	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Jachtdag	-	-	-	-	-	-	-	-	15	x	x	x
Jacht individueel	x	-	-	-	-	-	-	-	15	x	x	x
Beheer ree	x	x	x	x	x	x	x	x	x	-	-	-
Beheer ganzen	x	x	x	-	-	-	-	-	x	x	x	x
Beheer kraai	x	x	x	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	x	x	x	x
Beheer verwilderde kat (regulier)	x	x	15	-	-	-	-	x	x	x	x	x
Beheer verwilderde kat (spoorsneeuw)	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-	x
Schadebestrijding konijn	-	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	-	-	-	-
Kogelgeweer mobiel nacht (konijn waterkering)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	x	x	x	(x)	(x)
Nestbehandeling ganzen	-	-	x	x	x	x	-	-	-	-	-	-
Gebruik vangkooi	x	x	x	-	-	-	-	-	15	x	x	x
Calamiteitenafschot	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

(x): alleen wanneer noodzakelijk i.v.m. schade

4 EFFECTEN

De effecten van het beoogde faunabeheer op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling worden in dit hoofdstuk beoordeeld. Hierbij worden de mogelijke effecten voortkomend uit de effectenindicator getoetst. Vervolgens zullen de effecten van de beoogde handelingen worden getoetst aan de instandhoudingsdoelen.

Storingsfactor	Bewuste verandering soortensamenstelling				
	Verandering in populatiedynamiek	Optische verstoring	Verstoring door geluid	Verontreiniging	
	7	13	16	18	19
Zilte pionierbegroeiingen	■	■	■	■	■
Slijkgrasvelden	■	■	■	■	■
Schorren en zilte graslanden	■	■	■	■	■
Embryonale duinen	■	■	■	■	■
Witte duinen	■	■	■	■	■
*Grijze duinen	■	■	■	■	■
*Duinheiden met kraaihei	■	■	■	■	■
*Duinheiden met struikhei	■	■	■	■	■
Duindoornstruwelen	■	■	■	■	■
Kruipwilgstruwelen	■	■	■	■	■
Duinbossen	■	■	■	■	■
Vochtige duinvalleien	■	■	■	■	■
*Heischrale graslanden	■	■	■	■	■
Blauwgraslanden	■	■	■	■	■
Drijvende waterweegbree	■	■	■	■	■
Grijze zeehond	■	■	■	■	■
Groenknolorchis	...	■	■	■	■
Blauwe Kiekendief (broedvogel)	■	■	■	■	■
Bontbekplevier (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■
Bontbekplevier (broedvogel)	■	■	■	■	■
Bruine Kiekendief (broedvogel)	■	■	■	■	■
Dodaars (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■
Dodaars (broedvogel)	■	■	■	■	■
Dwergstern (broedvogel)	■	■	■	■	■
Paapje (broedvogel)	■	■	■	■	■
Rietzanger (broedvogel)	■	■	■	■	■
Strandplevier (broedvogel)	■	■	■	■	■
Strandplevier (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■
Tapuit (broedvogel)	■	■	■	■	■
Velduil (broedvogel)	■	■	■	■	■

- zeer gevoelig
- gevoelig
- niet gevoelig
- n.v.t.
- ... onbekend

Figuur 21: Effectenindicator jacht Duinen Terschelling (Bron: Ministerie van LNV)

4.1 EFFECTENINDICATOR

Om een globale inschatting te maken van de gevoeligheid van de habitattypen en de doelsoorten van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling, is de Effectenindicator Natura 2000-gebieden van het Ministerie van LNV geraadpleegd. Hieruit wordt duidelijk welke factoren van jacht, beheer en schadebestrijding getoetst moeten worden, om na te gaan of er significant negatieve effecten zullen zijn als gevolg van de beoogde handelingen. In figuur 21 zijn de resultaten hiervan weergegeven.

De factoren die gepaard gaan met jacht, beheer en schadebestrijding, zijn verontreiniging (door zware metalen in het geval van loden kogels), verstoring door geluid van gewoerschoten, optische verstoring (door aanwezigheid van mensen / honden), verandering in populatiedynamiek en bewuste verandering van soortensamenstelling door het wegnemen van dieren uit een gebied. Verstoring door licht (bij nachtelijk beheer met behulp van kunstlicht) is niet in de effectenindicator voor de activiteit jacht in Duinen Terschelling opgenomen.

4.2 VERONTREINIGING

De habitattypen en de doelsoorten in het Natura 2000-gebied zijn allen gevoelig voor verontreiniging. De grijze zeehond is zeer gevoelig voor verontreiniging. De verontreiniging welke gepaard gaat met jacht, beheer en schadebestrijding beperkt zich tot het verschieten van munitie. Bij uitvoering van de jacht wordt hoofdzakelijk gebruik gemaakt van het hagelgeweer. Het gebruik van loodhagel is in Nederland sinds 1993 verboden. Verontreiniging met zware metalen als gevolg van de jacht is derhalve niet aan de orde (Deltares, 2016).

Bij beheer en schadebestrijding wordt ook gebruik gemaakt van het kogelgeweer. Hierbij is het gebruik van loodhoudende patronen nog wel toegestaan. Hiermee kunnen kleine hoeveelheden lood in het Natura 2000-gebied terecht komen. De kans dat dit werkelijk tot verontreiniging met zware metalen leidt, is echter klein. Het gaat om kleine hoeveelheden verspreid over een groot oppervlak. De kans dat een van de doelsoorten onbedoeld lood tot zich neemt is gering, gezien de kogel, wanneer er sprake is van uitschot, gewoonlijk in de grond zal verdwijnen. Dieren die met een kogel zijn geschoten, worden uit het gebied verwijderd. Hierdoor wordt ook onbedoelde loodvergiftiging van aasetende roofvogels, waaronder de doelsoorten blauwe kiekendief en bruine kiekendief voorkomen. Bovendien is een groot deel van de op Terschelling actieve jagers reeds overgestapt op milieuvriendelijkere, loodvrije patronen.

Uitgaande van bovenstaande worden geen negatieve effecten door verontreiniging als gevolg van jacht, beheer en schadebestrijding op de instandhouding van de beschermde habitattypen en doelsoorten verwacht.

4.3 VERANDERING IN POPULATIEDYNAMIEK

De doelsoorten zijn allen gevoelig voor verandering in populatiedynamiek. Het is niet waarschijnlijk dat er een verandering in populatiedynamiek optreedt als gevolg van jacht, beheer en schadebestrijding. Voor geen van de soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen is jacht, beheer en schadebestrijding toegestaan.

4.4 VERANDERING IN SOORTENSAMENSTELLING

De vogelsoorten zijn geen van allen gevoelig voor bewuste verandering in soortensamenstelling. De groenknolorchis en alle habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelen gelden in Natura 2000-gebied Duinen Terschelling, zijn hier wel gevoelig voor en de grijze zeehond is zeer gevoelig voor een bewuste verandering in soortensamenstelling. Het is echter niet waarschijnlijk dat als gevolg van jacht de soortensamenstelling in het Natura 2000-gebied zal wijzigen. Bij jacht wordt uitgegaan van duurzame benutting, waarbij de jachthouder er verantwoordelijk voor is een redelijke wildstand te behouden of te bereiken (art. 3.20 lid 3 Wet natuurbescherming). Het verdwijnen van soorten als gevolg van de jacht is derhalve niet waarschijnlijk.

Beheer en schadebestrijding kunnen in zekere mate wel leiden tot een verandering in soortensamenstelling. Dit is vooral van toepassing voor het beheer van de populaties van de verschillende soorten ganzen die gebruik maken van het Natura 2000-gebied. Er is een doelstelling om het aantal overzomerende ganzen op Terschelling te reduceren, onder andere in verband met de kwetsbare habitattypen in de natte duinvalleien (Van Manen, 2017). Dit kan gevolgen hebben voor de soortensamenstelling in het Natura 2000-gebied. Het is echter niet waarschijnlijk dat dit negatieve effecten heeft op de instandhoudingsdoelen waarvoor Natura 2000-gebied Duinen Terschelling is aangewezen. Dit wordt door Van Manen, 2017 onderschreven.

Konijnen zijn direct en indirect van groot belang voor de diverse doelstellingen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. Zo is de tapuit afhankelijk van de holen en zijn de velduil, blauwe kiekendief en de bruine kiekendief afhankelijk van beschikbaarheid van prooidieren. Het beheer van het konijn op het eiland Terschelling heeft bijgedragen aan de biodiversiteit van het eiland.

Bij uitbraak van ziekten als Myxomatose of RHD leidt een grotere dichtheid tot een grotere infectiedruk, waardoor de populatie konijnen kan instorten. Het beheer van de populatie konijnen, kan deze infectiedruk verlagen, waardoor het instorten van de populatie in zekere mate voorkomen kan worden (Pohlmeijer, 2002). Bij lage dichtheden van het konijn, zal het duin verruigen. Hierdoor kunnen doelstellingen van het Natura 2000-gebied in het geding komen.

4.5 VERSTORING DOOR GELUID / OPTISCHE VERSTORING

Jacht, beheer en schadebestrijding gaan gepaard met verstoring door geluid en optische verstoring. De doelsoorten zijn hier in meer of mindere mate gevoelig voor. De effecten hiervan worden voor de vogelsoorten getoetst.

Het zien van een mens, jager of hond en het horen van een knal of schot, zal vogels tijdelijk verstoren. Hierbij kunnen deze, afhankelijk van de afstand, alert reageren of opvliegen (Krijgsveld, 2008). Hierbij zal de verstoring bij jacht, beheer en schadebestrijding, waarbij door één of enkele jagers middels aanzit wordt gehandeld, minder versturend werken dan een jachtvorm waarbij meerdere jagers en drijvers door het veld bewegen (Brenninkmeijer, 2008).

Voor het nachtelijk beheer van het konijn met behulp van kunstlicht, is er sprake van verstoring door een voertuig, het gebruik van kunstlicht, schoten en een mens of hond in de polder. Deze handeling is zeer specifiek voor de waterkering aan de zuidzijde van het eiland tussen de Boschplaat en West-Terschelling en wordt alleen uitgevoerd bij springtij. Dit betekent dat deze handeling maximaal eens in de 14 dagen plaatsvindt. Dit gebied bevindt zich niet in een Natura 2000-gebied. De waterkering grenst echter wel direct aan Natura 2000-gebied Waddenzee. De polders achter de waterkering worden bij springtij als hoogwatervluchtplaats aangemerkt voor doelsoorten van Natura 2000-gebied Waddenzee. Deze zijn in het bijzonder van belang voor de rotgans, scholekster, smient, steenloper en de wulp, waarvoor Natura 2000-gebied Waddenzee instandhoudingsdoelen kent (DRZ, 2008). Deze maken vooral in de winterperiode in grotere aantallen gebruik van de hoogwatervluchtplaatsen (Wiersma & Van Roomen, 2009). Het betreft echter korte acties, welke een relatief korte versturende werking hebben. Wanneer gebruik gemaakt wordt van restlichtversterker of warmtebeeldkijker wordt de verstoring door licht weggenomen en wordt de verstoring beperkt tot enkele knallen. Op dit moment is dit nog niet toepasbaar, gezien regelgeving voor het gebruik van deze middelen ontbreekt.

4.5.1 ALGEMEEN

Tot het moment dat de Duinen Terschelling werd aangewezen als Vogelrichtlijngebied, heeft er jacht, beheer en schadebestrijding met gebruik van het geweer plaatsgevonden. Onder de Flora- en faunawet was jacht in Vogelrichtlijngebieden niet toegestaan. Het beheer van landelijk vrijgestelde soorten, waaronder het konijn, heeft echter wel doorgang gevonden. Het beheer van het konijn heeft in het Natura 2000-gebied uitvoering gekregen, zoals dit daarvoor werd uitgevoerd, in het jachtseizoen voor het konijn en buiten deze periode wanneer er sprake was van schade. Deze schade bevindt zich in het bijzonder tussen de Grieë en West Terschelling, alsmede bij cultuurhistorische elementen als de bedijking rondom eendenkooien. Hierbij werd ook uitvoering gegeven aan het beheer van de verwilderde kat. In 2016 heeft de Raad van State besloten dat de onderbouwing voor schade door het konijn in het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling niet afdoende was onderbouwd en is het beheer verboden. In het vigerende beheerplan wordt ervan uitgegaan dat geen sprake is van significante verstoring als gevolg van faunabeheer met geweer, wanneer dit wordt uitgevoerd conform de overeenkomst uit 2005. Het beheer van het konijn is hierin als gevolg van de uitspraak van de Raad van State uitgezonderd. Onderzoek naar de schade veroorzaakt door het konijn en de dreigende schade door het konijn op Terschelling, heeft aangetoond dat sprake is van zowel schade als dreigende schade (Pol & De Lenne, 2016). Wanneer er schade is of wordt verwacht binnen het werkgebied van een wildbeheereenheid, voorzien artikel 3.15 en 3.16 van de Wet natuurbescherming erin, dat gebruik gemaakt kan worden van de landelijke vrijstelling. Jacht op het konijn kan derhalve als bestaand gebruik, zoals bedoeld in artikel 2.9 lid 2 Wet natuurbescherming, worden aangemerkt, gezien het beheer van konijnen als niet vergunningsplichtig in het vorige en huidige beheerplan voor het Natura 2000-gebied opgenomen is, in het jachtseizoen tot 2016 is uitgevoerd en er sprake is van dreigende schade binnen het werkgebied van WBE Terschelling.

Over het algemeen geldt dat bejaagde soorten gevoeliger zijn voor verstoring door jacht, dan de soorten die niet bejaagd worden (Madsen, 1998). Voor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling geldt dat afschot op geen van de doelsoorten van toepassing is.

Door het bieden van een veilige haven en door minimaal een week aan te houden tussen jachtmomenten bij jacht in een moerasgebied, grenzend aan veilig gebied, zijn bij onderzoek in Denemarken geen negatieve effecten op populaties van watervogels vastgesteld. Het enige moment dat er minder vogels werden waargenomen was de eerste nacht na de jacht (Bregnballe & Madsen, 2004). Vergelijkbare resultaten zijn bevestigd door onderzoek van Sokos e.a., 2013. Door de omvang van het eiland Terschelling en het beperkte aantal jagers dat er gebruik van maakt, wordt een vergelijkbare situatie gecreëerd. Er is altijd een groot deel van het eiland waar geen jacht, beheer of schadebestrijding plaatsvindt. Bij de beoogde jachtdagen geldt dat dit slechts eens per maand gebeurt en dat hierbij circa 75% van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling ongemoeid gelaten wordt. Ook door de wijze van jagen, wanneer dit door individuele leden van WBE Terschelling wordt uitgevoerd, wordt de rust in grote delen van het Natura 2000-gebied geborgd. Bovendien duren de handelingen kort, met een maximum van drie uur per jager.

Nestbehandeling, (afschot bij) vangkooien en calamiteitenafschot vinden plaats met een dermate lage frequentie dat ze in het niet vallen bij de verstoring door gebruikelijke beheer-, landbouw en recreatieve activiteiten in het Natura 2000-gebied. Ten opzichte van de verstoring door die activiteiten zijn ze niet onderscheidend en dus op voorhand niet significant. Voor nestbehandeling geldt echter wel dat het de voorkeur geniet dit tot een minimum te beperken, ter voorkoming van verstoring van soorten die in dezelfde habitat als ganzen tot broeden komen.

4.5.2 BROEDVOGELS

De broedvogels bruine kiekendief, bontbekplevier, strandplevier, dwergstern, paapje, tapuit en rietzanger vertrekken na het broedseizoen naar hun winterbiotop. Het enige faunabeheer met geweer dat plaatsvindt in het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling, betreft reewildbeheer. Dit is met dermate infrequent en gaat gepaard met zeer weinig verstoring, waardoor negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van deze broedvogels kunnen worden uitgesloten.

Voor de tapuit geldt dat het beheer van de verwilderde kat een positief effect kan hebben. Door reductie van predatie door de verwilderde kat tijdens de voortplantingsperiode van het konijn, kunnen meer konijnen tot volle wasdom komen en ontstaat meer geschikte broedbiotoop voor de tapuit. Bovendien is predatie een van de oorzaken van de afname van de tapuit als broedvogel in de duinen (Voorbergen & Van Beusekom, 2014). Het reduceren van de predatie van de tapuit door de verwilderde kat kan derhalve een direct positief effect hebben op de instandhoudingsdoelen. Dit geldt eveneens voor de overige bodembroeders.

4.5.3 DODAARS, BLAUWE KIEKENDIEF EN VELDUIL

De dodaars, de blauwe kiekendief en de velduil maken ook buiten het broedseizoen gebruik van het eiland Terschelling. Hierbij maakt de dodaars hoofdzakelijk gebruik van de duinplassen en andere wateren op het eiland. Van de dodaars is echter bekend dat deze weinig verstoringgevoelig is, waardoor negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen voor de dodaars niet worden verwacht. De blauwe kiekendief en de velduil zijn gevoeliger voor verstoring. Het faunabeheer dat plaatsvindt op Terschelling, inclusief jacht op het konijn dat tot 2016 in het kader van beheer werd uitgevoerd, is echter dermate extensief, dat dit geen negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelen. Dit wordt onderschreven in het beheerplan Duinen Terschelling.

4.5.4 JACHT WILDE EEND, HAAS, HOUTDUIF EN FAZANT

Het faunabeheer dat plaatsvindt op Terschelling, inclusief jacht op het konijn dat tot 2016 in het kader van beheer werd uitgevoerd, is echter dermate extensief, dat dit geen negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Terschelling. Dit wordt onderschreven in het beheerplan. Voor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling geldt dat, evenals het beheer van de verwilderde kat, de jacht op de wilde eend, haas, houtduif en fazant uitvoering krijgt door deze tijdens de voor de voet jacht op het konijn mee te nemen. Hierdoor neemt de intensiteit van de tijdelijke verstoring licht toe. Per keer zal per soort een limiet worden aangegeven. Het aantal keer dat gejaagd wordt in het gebied zal nauwelijks of niet veranderen. Het aantal schoten dat gelost wordt, zal in beperkt mate toenemen. Dit is echter dermate marginaal, dat dit geen significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling zal hebben.

Voor de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone geldt eveneens dat de instandhoudingsdoelen van de broedvogels, waarvoor Terschelling van belang is (bijlage 2), niet in het geding komen door jacht, beheer en schadebestrijding. Deze broedvogels maken gedurende het jachtseizoen op een andere wijze of geen gebruik van de broedgebieden. Derhalve kunnen significante effecten op deze soorten worden uitgesloten. Dit geldt eveneens voor het beheer van de populatie van de ree, welke in toenemende mate gebruik maakt van de Boschplaat. (Obendorfer, 2018, pers. comm). Voor de Boschplaat geldt echter wel dat deze voor een belangrijk deel als hoogwatervluchtplaats wordt gebruikt voor de vele soorten die gebruik maken van het Natura 2000-gebied Waddenzee. Wanneer hier gedurende hoog water of springtij intensief gejaagd zou worden, kan dit leiden tot een verminderd gebruik van de hoogwatervluchtplaats. Dit is echter niet aan de orde, doordat de hoogwatervluchtplaatsen bij hoog water, bij springtij of wanneer zich hier grote aantallen vogels bevinden zullen worden ontzien.

4.5.5 VALKERIJ

Bij valkerij beperkt de verstoring zich tot visuele verstoring door de aanwezigheid van een mens in het duingebied. Ook het verschijnen van een roofvogel zal in zekere mate leiden tot een kortstondige verstoring. De periode waarin en de locatie waar gebruik wordt gemaakt van deze methode, zijn echter zo gekozen, dat instandhoudingssoorten nauwelijks of niet aanwezig zijn. Hierdoor wordt geen negatief effect verwacht op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. In de andere Natura 2000-gebieden op het eiland wordt deze methode niet ingezet.

5 CONCLUSIE

Het huidige faunabeheer zal niet leiden tot een significante verstoring van de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. Dit is reeds vastgesteld in het beheerplan voor de periode 2016 – 2021.

Door naast het beheer van konijn ook jacht op haas, fazant, wilde eend en houtduif toe te staan, zal de intensiteit van het faunabeheer in de periode september – januari licht toenemen. Het aantal acties in het kader van faunabeheer zullen in het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling nagenoeg gelijk blijven en vergelijkbaar zijn met de periode voor de invoering van de Flora- en faunawet. Alleen het aantal knallen per actie zal licht toenemen. Dit zal echter niet leiden tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling.

Voor de Boschplaat, welke onderdeel uitmaakt van het Natura 2000-gebied Waddenzee, geldt eveneens dat significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen niet worden verwacht. Het faunabeheer zal daar dermate infrequent plaatsvinden, verspreid over ruimte en tijd, dat de verstoring beperkt blijft tot een tijdelijke verontrusting van de aanwezige vogels. Hierbij is er vanuit gegaan dat maximaal eens per week gedurende het jachtseizoen een handeling in het kader van faunabeheer plaatsvindt, waarbij perioden met hoog water en springtij worden vermeden.

6 AANBEVELINGEN

Om tijdelijke verstoring als gevolg van jacht, beheer en schadebestrijding nog verder in te perken, kunnen de volgende maatregelen worden genomen:

- Door bij het beheer van het ree gebruik te maken van een kogelgeweer voorzien van een geluidsdemper, wordt tijdelijke verstoring door geluid verder beperkt. Het komt de wildzichtbaarheid ten goede, wanneer hoefdieren een knal niet kunnen koppelen aan de dood van een soortgenoot. Door het gebruik van geluidsdempers is de richting van de knal moeilijker te bepalen, waardoor hoefdieren die niet beschoten zijn hier geen locatie aan kunnen koppelen.
- Wanneer gebruik wordt gemaakt van nachtzichtapparatuur of warmtebeeldkijkers, komt het gebruik van voor vogels zichtbaar kunstlicht te vervallen bij het beheer van het konijn in primaire waterkeringen. Hiermee wordt eventuele verstoring van watervogels die op dat moment gebruik maken van de polders van Terschelling verminderd. Let wel, hiervoor dienen mogelijk aanvullende ontheffingen van de Wet natuurbescherming te worden verkregen.
- Wanneer jacht, beheer en schadebestrijding wordt uitgevoerd in Natura 2000-gebieden, strekt het tot de aanbevelingen gebruik te maken van milieuvriendelijke munitie.

Bovenstaande aanbevelingen zijn geen verplichting uit de vigerende wet- en regelgeving, maar zijn slechts bedoeld om duurzaam en verantwoord faunabeheer verder te optimaliseren.

7 LITERATUUR

- Bregnballe, T. & J. Madsen, 2004, Tools in waterfowl reserve management: effects of intermittent hunting adjacent to a shooting-free core area. – *Wildlife Biology* 10: 261-268.
- Brenninkmeijer, A., Y. van der Heide & J.G. Oord, 2008, Effectenstudie jacht, beheer en schadebestrijding in Natura 2000-gebieden. A&W-rapport 1036, Altenburgh en Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden
- Broekmeyer, M.E.A. (redactie), 2006. Effectenindicator Natura 2000-gebieden; achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1375.
- Deltares, TNO, 2016, Lood en zinkemissies door jacht, Emissieschattingen diffuse bronnen, Emissie Registratie, Rijkswaterstaat – WVL
- Directie Regionale Zaken, 2008, Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee, DRZO2008-001, Ministerie van Landbouw, natuur en voedselkwaliteit
- Manen, Y.J. van, 2017, Aanvraag beoordeling Wet natuurbescherming voor afschot van standganzen grauwe gans, Canadese gans, Nijlgans en boergans(soep)gans in Natura 2000-gebied Duinen Terschelling, Ingenieursbureau De Overlaat, Wirdum
- Meijer, J., G. Vriens & E.J. Lammerts, 2016, Natura 2000-beheerplan Terschelling (4), Dienst Landelijk Gebied & Staatsbosbeheer
- Krijgsveld, K.L., R.R. Smits & J. van der Winden, 2008, Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie, Bureau Waardenburg
- Lautenbach, P., 2001, Het eilandkonijn, Stichting Verenigde Ooster Combinatie, Centrum voor Natuur en Landschap en Uitgeverij Koninklijke van Gorcum
- Pohlmeijer, K., 2002. Quo vadis Kaninchen? *Wildkunde* 19: 4-7
- Pol, R. & V. de Lenne, 2016, Konijnen schade Terschelling, Eelerwoude
- Sokos, C. K., P. K. Birtsas, J. W. Connelly & K. G. Papaspyropoulos, 2013, Hunting of migratory birds: disturbance intolerant or harvest tolerant?, *Wildlife Biology* 19: 113-125
- Voorbergen, A. & R. van Beusekom, Zijn bedreigde duin- en kustvogels nog te redden?, *Vakblad Natuur, bos & landschap*, januari 2014
- Vries, R.F. de, 2014, Faunabeheerplan Fryslân 2014-2019, Ingenieursbureau de Overlaat v.o.f., Wirdum in opdracht van Faunabeheerheid Fryslân
- Wiersma P. & M. van Roomen, 2009, Hoogwatervluchtplaatsen van Terschelling op de kaart, SOVON-informatierapport 2009/11, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen

Persoonlijke communicatie

Wildbeheereenheid Terschelling, J. Bakker, voorzitter
Wildbeheereenheid Terschelling, J. Obendorfer, secretaris
Wildbeheereenheid Terschelling, H.K. van der Wielen
Wildbeheereenheid Terschelling,
Wildbeheereenheid Terschelling,

Internet

NDFF

IUCN (www.iucnredlist.org)

www.synbiosys.alterra.nl

BIJ12 (www.BIJ12.nl)

SOVON (www.sovon.nl)

Bijlage 1: Foto-impressie

Bijlage 1: Foto-impressie

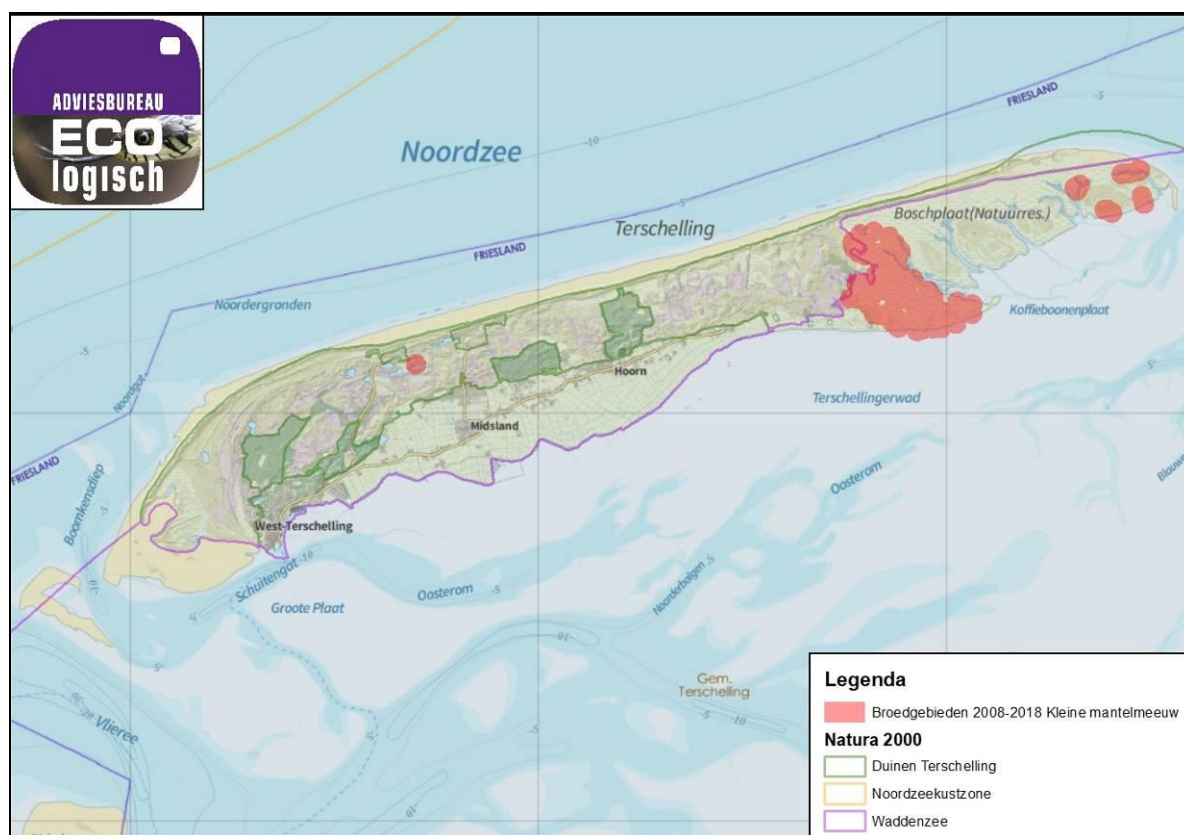
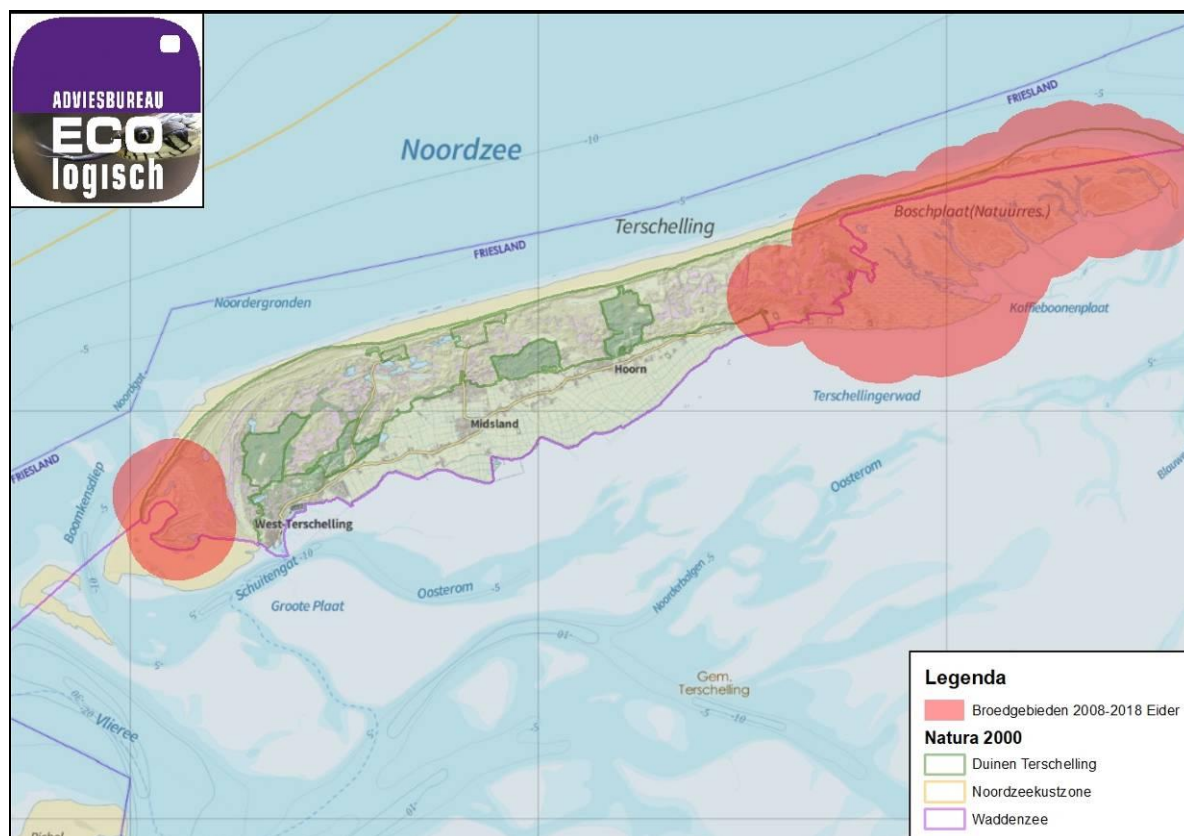
Bijlage 1: Foto-impressie

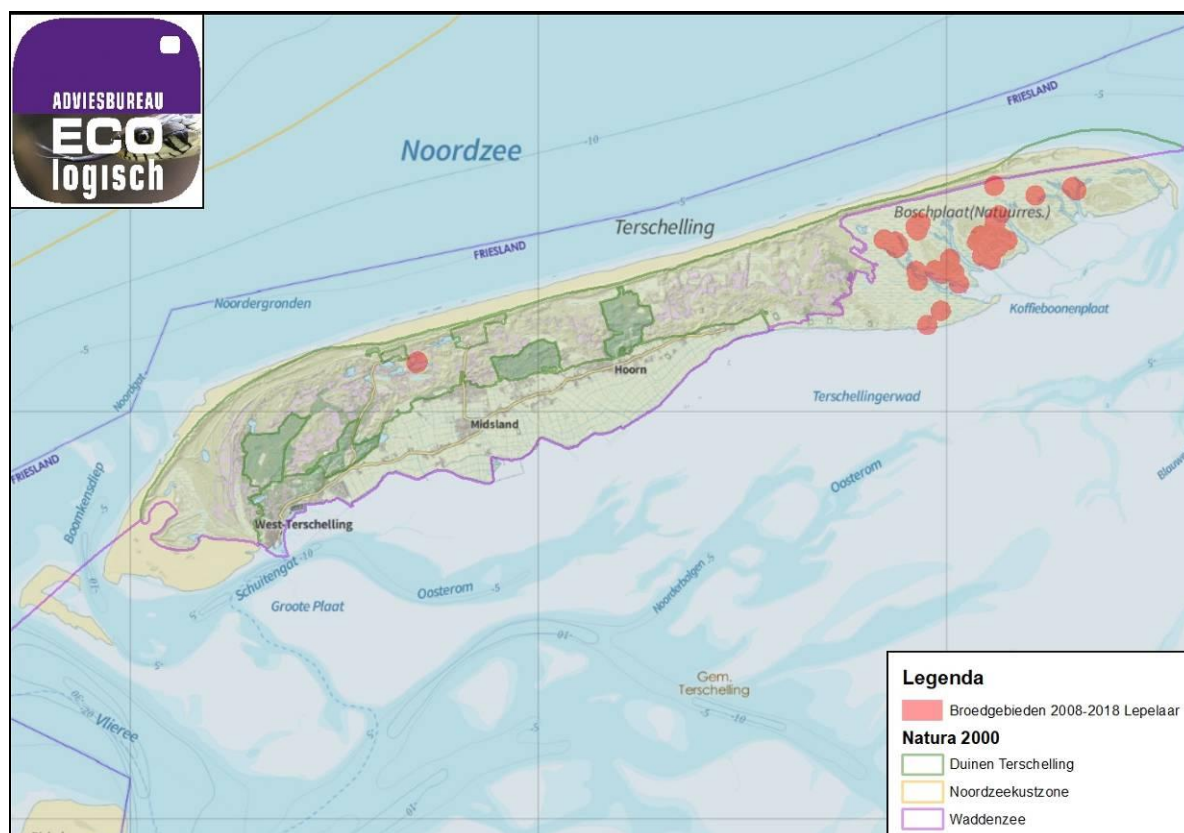
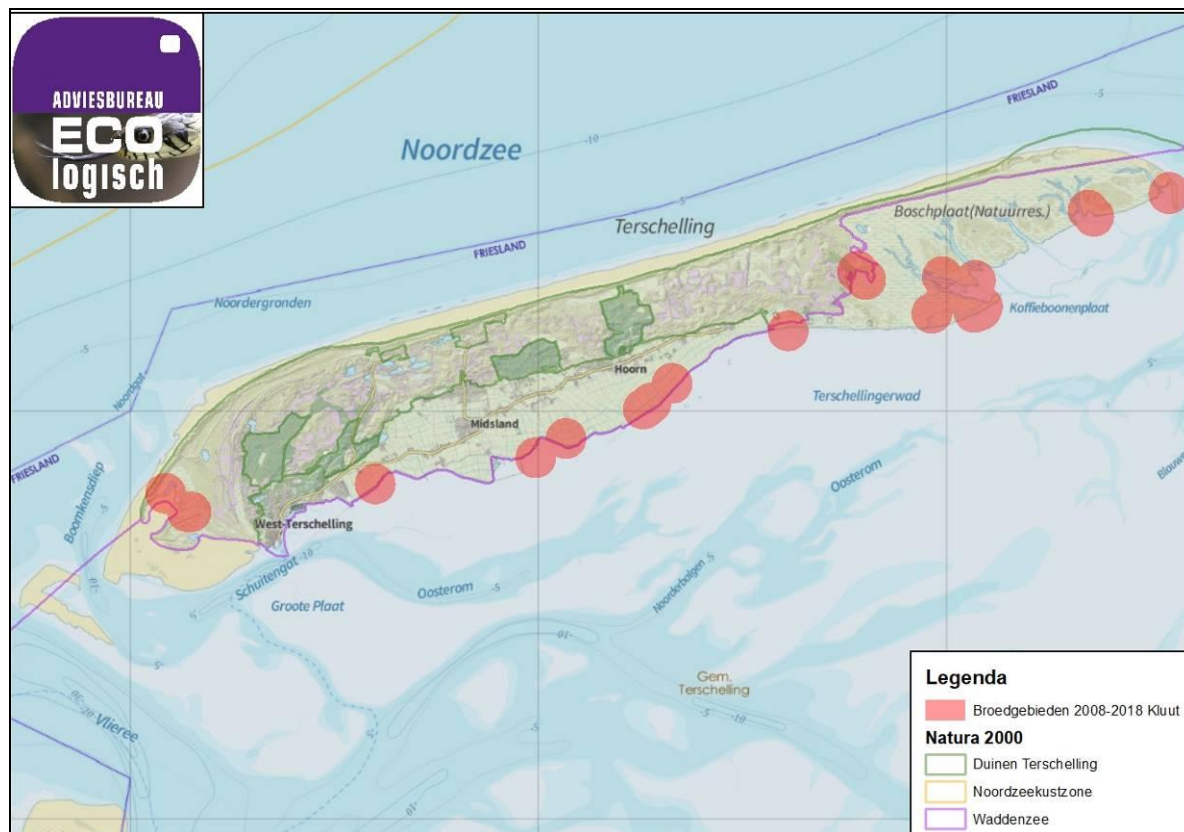
Bijlage 1: Foto-impressie

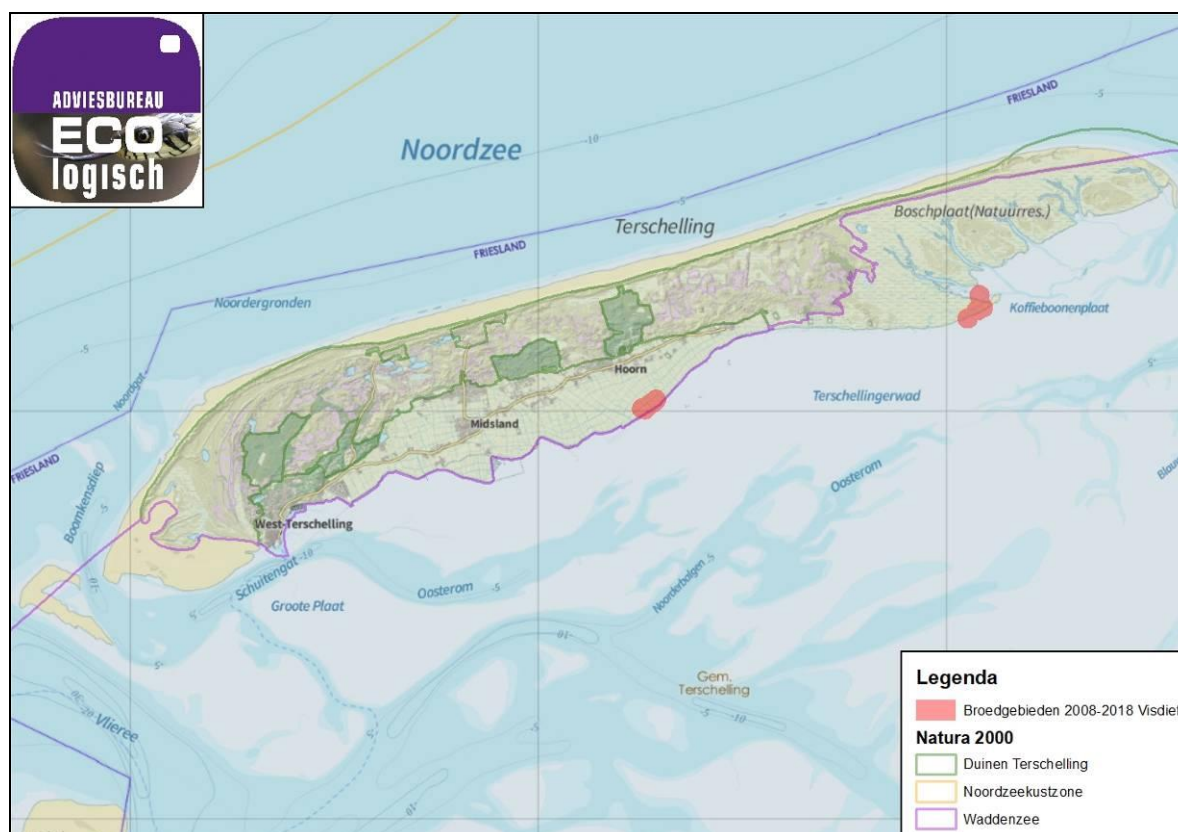
Bijlage 2: Relevante Natura 2000 broedvogels Terschelling

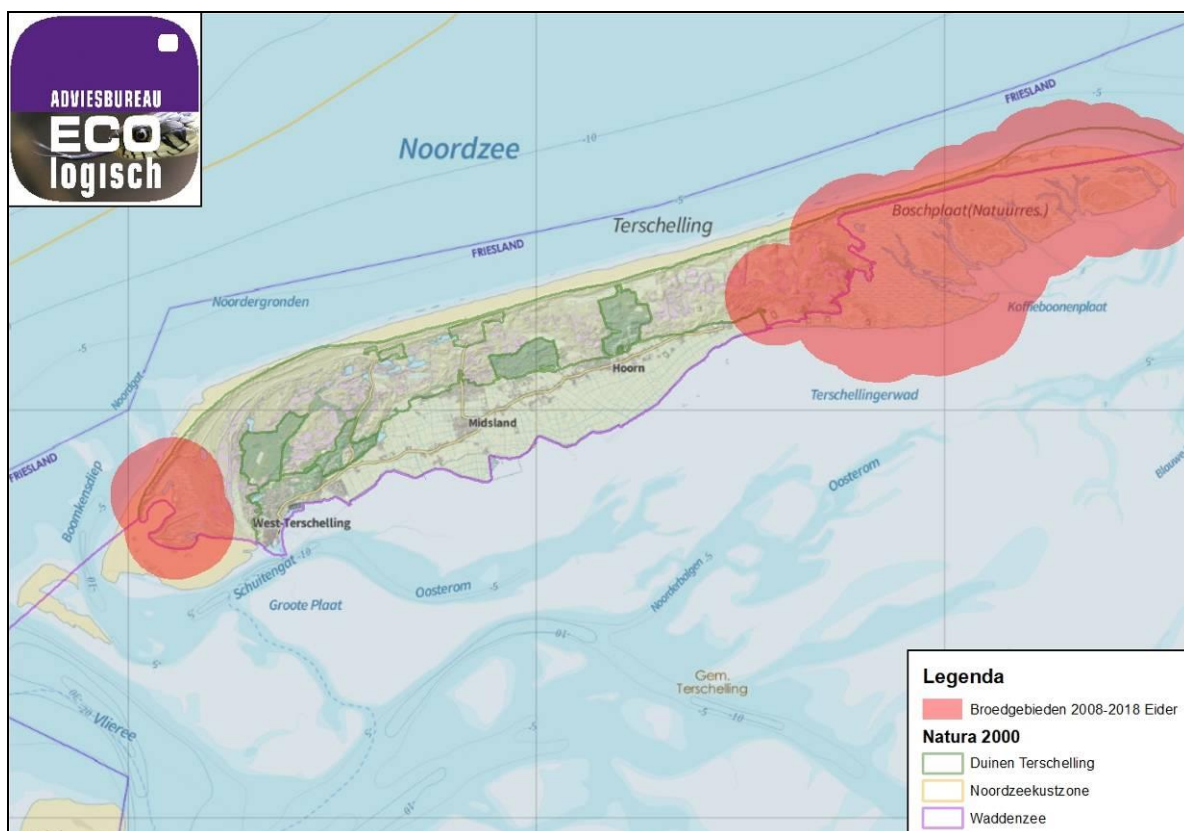

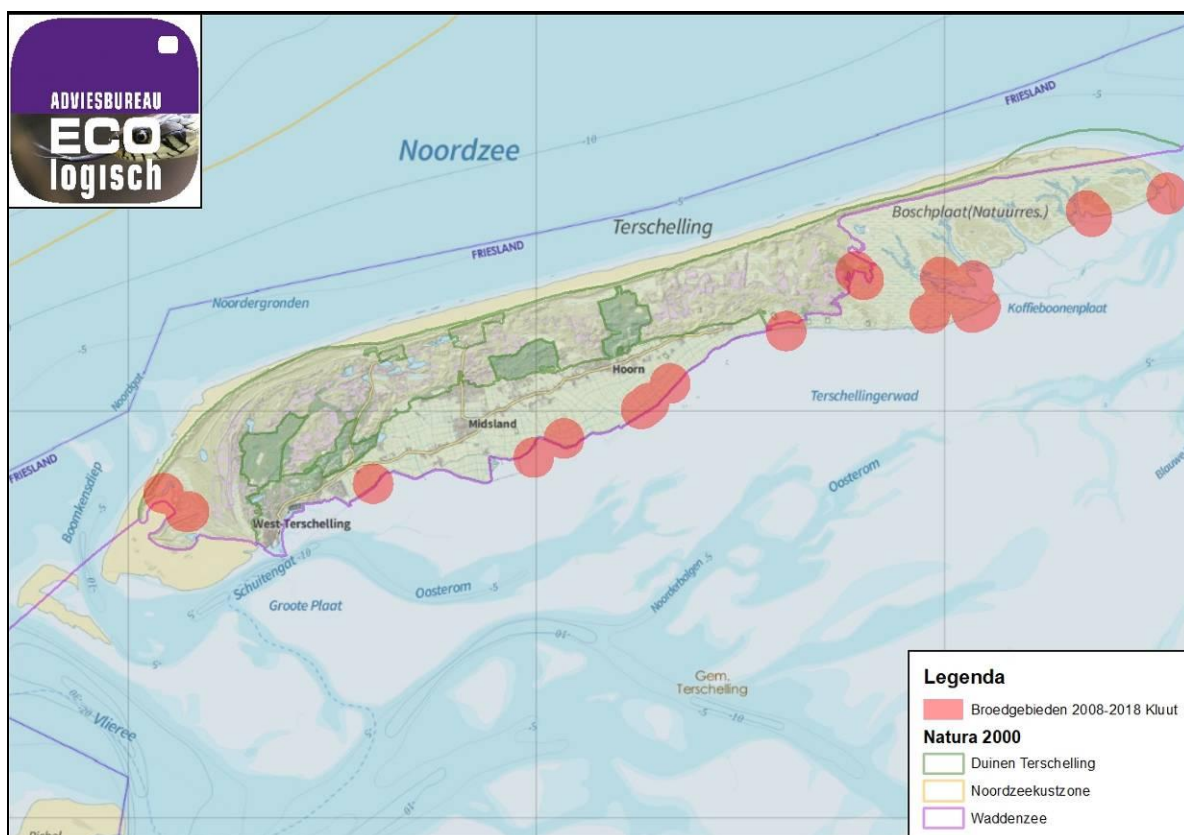
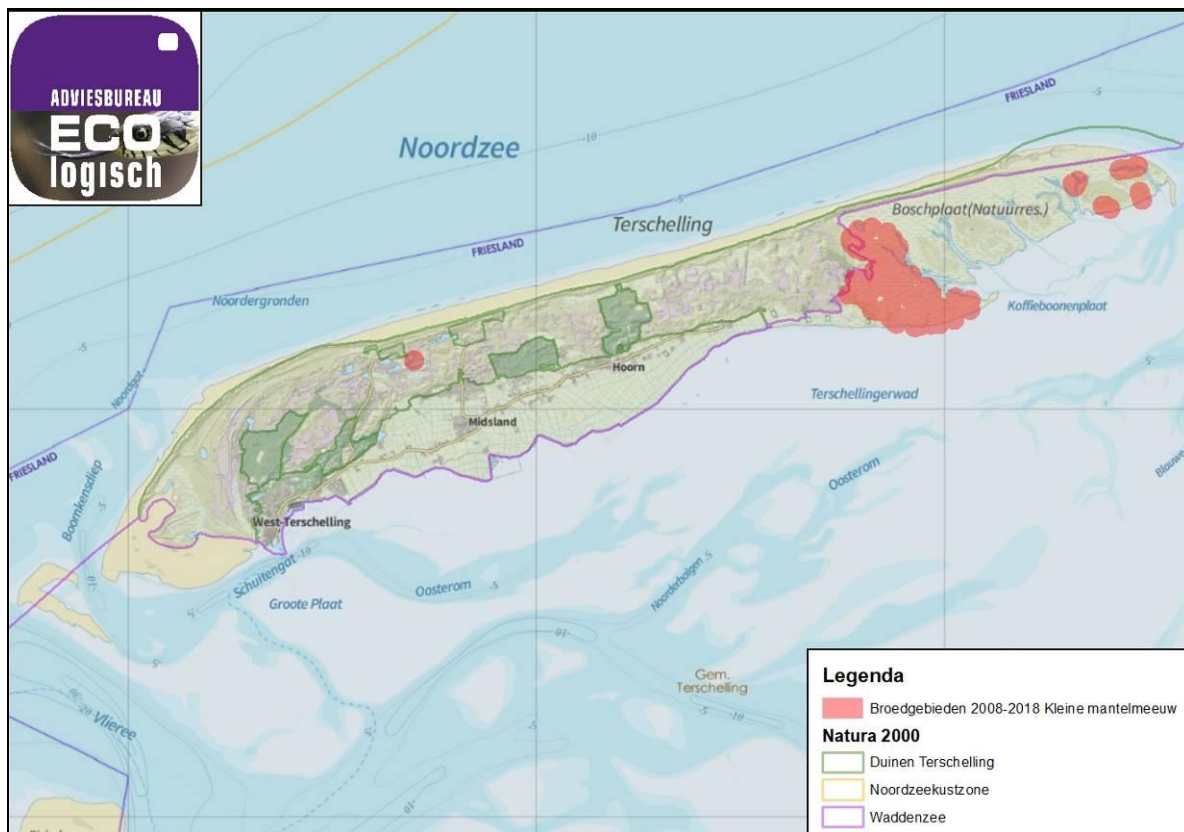
Bijlage 2: Relevante Natura 2000 broedvogels Terschelling

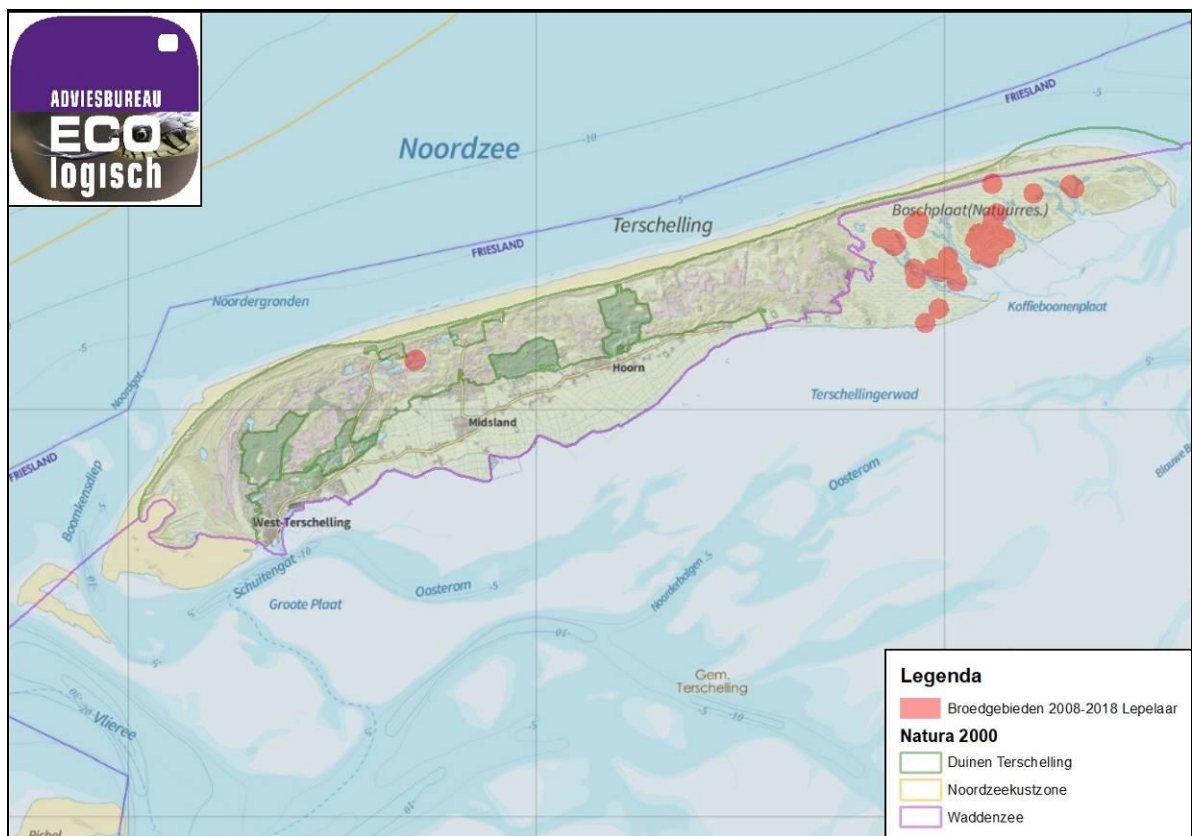

Bijlage 2: Relevante Natura 2000 broedvogels Terschelling

Bijlage 3: Gewone zeehond en grijze zeehond Terschelling

